

Η ΠΟΛΗ ΩΣ ΕΝΑ ΑΝΟΙΧΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΗΣ

η περίπτωση του Open House Greece

Η ΠΟΛΗ ΩΣ ΕΝΑ ΑΝΟΙΧΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΗΣ

η περίπτωση του Open House Greece

Φωτογραφία Εξωφύλλου: Αναμονή Επισκεπτών Τεκτονικό Μέγαρο
Κατερίνα Δουδούμη, Θεσσαλονίκη 2019, Open House Thessaloniki 2019

Ιωάννινα, Οκτώβριος 2020

Πολυτεχνική Σχολή Ιωαννίνων

Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Φοιτητής: Κωνσταντίνος Μπαλλής, Αρ. Μ. 0023

Επιβλέπων Καθηγητής: Νικόλαος Πατσαβός, Αναπληρωτής Καθηγητής

Τρμελής Εξεταστική Επιτροπή: Άγγελος Παπαγεωργίου, Γεώργιος Σμήρης, Νικόλαος Πατσαβός

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΠΑΛΛΗΣ

Η ΠΟΛΗ ΩΣ ΕΝΑ ΑΝΟΙΧΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΗΣ

η περίπτωση του Open House Greece

ΙΩΑΝΝΙΝΑ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2020

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

"Ευχαριστώ πολύ των καθηγητή μου Νίκο για την πολύτιμη βοήθειά του καθ' όλη την διάρκεια των σπουδών μου, για την εμπιστοσύνη που μου έχει δείξει όλα αυτά τα χρόνια, τις απλόχερες γνώσεις που μου έχει προσφέρει, αλλά πάνω από όλα για τα κίνητρα που μου δίνει συνέχεια να αγαπήσω την αρχιτεκτονική."

"Ευχαριστώ πολύ την Κατερίνα Δουδούμη, Αρχιτέκτονα και Ιδρυτικό μέλος του Open House Greece για την πολύτιμη βοήθειά της στην έρευνά μου αυτή."

"Ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ στην δράση του Open House Greece που αποτέλεσε αφορμή για αυτήν μου την έρευνα, καθώς είναι ένας θεσμός που έχω λατρέψει από την πρώτη στιγμή που έχω γίνει μέρος του. Είναι μία δράση που μου έχει προσφέρει τις πιο όμορφες στιγμές της ζωής μου, αφού με έκανε να μάθω και να κατανοήσω πολλά πράγματα για την αρχιτεκτονική και την ιστορία της, μου έμαθε να εκτίθεμαι στον κόσμο να έρχομαι σε επαφή με αυτόν να τον γνωρίζω και φυσικά να του προσφέρω τις όποιες αρχιτεκτονικές γνώσεις μπορεί να έχω."

"Ένα μεγάλο ευχαριστώ και σε όλους αυτούς τους φίλους και συνεθελοντές μου όλα αυτά τα χρόνια στην δράση που είναι πάρα πολλοί για να χωρέσουν σε μία σελίδα."

Architecture is the biggest unwritten document of history.

Daniel Libeskind, Architect

A visit to a museum is a search for beauty, truth, and meaning in our lives. Go to museums as often as you can.

Maira Kalman, Illustrator

ABSTRACT

The problem with the definition of museums every day is growing since most of them can no longer follow this definition and thus choose to keep up with the constant evolution and demands of the society in which they operate.

This research aims to promote the needs of 21st-century museums and how they can be sustainable and also be able to meet today's requirements through the promotion and importance of architecture itself.

This research is therefore analyzed through three different sections that present different topics that are connected to present the meaning of the museum today. The first presents the institution of Open House, which is the main example. An institution that has all these ideal features that a museum today should have in its possession. The second section states the importance of architectural heritage and architectural culture, two concepts which are inextricably connected to the action of Open House and are the reason for its existence, as well as why the relationship between them documents the need for the creation of the new museum. Finally, the third section highlights all these needs that museums have today, identifies them with the action of the main example, and states the need to characterize them as "Third Places".

Through all this research, the concept of an Open Museum emerges, a museum open in every direction that can be the ideal type of museum today.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το πρόβλημα του ορισμού των μουσείων ολοένα και αυξάνεται, αφού πλέον τα περισσότερα από αυτά δεν μπορούν να ανταποκριθούν σε αυτόν και να τον ακολουθήσουν και έτσι επιλέγουν να συμβαδίσουν με την συνεχή εξέλιξη και τις απαιτήσεις της κοινωνίας στην οποία δραστηριοποιούνται.

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η προβολή των αναγκών που έχουν τα μουσεία του 21ου αιώνα και πως αυτά μπορούν να είναι βιώσιμα αλλά και να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του σήμερα μέσα από την προβολή και την σημαντικότητα της ίδιας της αρχιτεκτονικής.

Η έρευνα αυτή λοιπόν αναλύεται μέσα από τρεις διαφορετικές ενότητες και παρουσιάζουν διαφορετικές θεματικές οι οποίες συνδέονται για να παρουσιάσουν την έννοια του μουσείου σήμερα. Στην πρώτη παρουσιάζεται η δράση του Open House, το οποίο και αποτελεί το κεντρικό παράδειγμά της. Μία δράση η οποία διαθέτει όλα αυτά τα ιδανικά χαρακτηριστικά που ένα μουσείο σήμερα θα έπρεπε να έχει στην κατοχή του. Στην δεύτερη ενότητα δηλώνεται η σημασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και της αρχιτεκτονικής κουλτούρας, δύο εννοιών οι οποίες είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την δράση του Open House και αποτελούν τον λόγο ύπαρξής του, όπως και γιατί η σχέση μεταξύ αυτών τεκμηριώνει την αναγκαιότητα για την δημιουργία του νέου μουσείου. Τέλος, στην τρίτη ενότητα προβάλλονται όλες αυτές οι ανάγκες που έχουν σήμερα τα μουσεία, γίνεται ταύτιση αυτών με την δράση του κεντρικού παραδείγματος και δηλώνεται η αναγκαιότητα χαρακτηρισμού τους ως "τρίτοι χώροι".

Μέσα από όλη αυτή την έρευνα αναδεικνύεται η έννοια του Ανοιχτού Μουσείου, ενός μουσείου ανοιχτό προς κάθε κατεύθυνση που μπορεί να αποτελέσει τον ιδανικό τύπο μουσείου στις μέρες μας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1. ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ OPEN HOUSE GREECE ΩΣ ΜΕΣΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ	4
1.1. Το Open House Διεθνώς: Σκοποί – Δομή – Τρόπος Λειτουργίας	4
1.2. Παρουσία της δράσης στην Ελλάδα	12
2. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ: ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΑ.	18
2.1. Συμβολή της αρχιτεκτονικής στην εξέλιξη της κοινωνίας	18
2.2. Η Αρχιτεκτονική ως μνημείο και ως στοιχείο της αρχιτεκτονικής κουτλούρας	19
2.3. Η μνήμη μέσα από την σχέση του ανθρώπου με την αρχιτεκτονική	25
3. ΟΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΣΗΜΕΡΑ.	28
3.1. Το μουσείο του 21ου αιώνα	28
3.2. Το μουσείο ως ένας τρίτος χώρος	33
3.3. Από το Open House στο υπαίθριο μουσείο και το οικομουσείο	35
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.	39
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ	42
ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ	44
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ.	47

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ύπαρξη ενός μουσείου ανοιχτού προς όλους το οποίο μάλιστα θα προβάλλει και θα προάγει την αρχιτεκτονική κουλτούρα των πόλεων και των κατοίκων της, κρίνεται σήμερα έως και απαραίτητη, καθώς μέσα από αυτό οι άνθρωποι θα μπορούν να αντιληφθούν και να κατανοήσουν καλύτερα τον τόπο στον οποίο ζουν και κινούνται. Επίσης, το ανοιχτό αυτό μουσείο θα μπορούσε να αποτελέσει και αφορμή για το πώς θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ένα μουσείο στον 21ο αιώνα με τι απαιτήσεις και τις ανάγκες που αυτός πλέον έχει. Τί είναι δηλαδή αυτό που χρειάζεται ένας επισκέπτης του και πως αυτό πρέπει να προβάλλεται μέσα από την μουσειακή διαδικασία. Ποιά η σχέση που αυτό πρέπει να έχει με τον επισκέπτη του και πόσο χώρο πρέπει να του δίνει για να μπορέσει να τον βοηθήσει αλλά και να βοηθηθεί και το ίδιο από αυτόν.

Για αρχή το ερώτημα όμως είναι ένα, πόσο καλά πιστεύει κάποιος ότι γνωρίζει την πόλη την οποία κατοικεί; Πόσα πράγματα βρίσκονται δίπλα του και δεν γνωρίζει ότι υπάρχουν; Καθημερινά κάθε κάτοικος μιας πόλης κάνει κάποιες διαδρομές μέσα σε αυτή πιστεύοντας μάλιστα ότι ξέρει πολύ καλά τί υπάρχει σε αυτές. Η αλήθεια είναι ότι κάτι τέτοιο, σε έναν μεγάλο βαθμό τουλάχιστον, δεν ισχύει καθώς δεν του έχει δοθεί η κατάλληλη ευκαιρία για να το αντιληφθεί και τελικά να μάθει τόσο την ίδια την περιοχή στην οποία ζει - κινείται, αλλά και τα σημεία αυτά της πόλης στα οποία ποτέ δεν φαντάζονταν ότι υπάρχει κάτι πολύ σημαντικό για να επισκεφθεί. Σε αυτό το γεγονός μπορεί να φταίει η αρχιτεκτονική παιδεία που ενδεχομένως δεν έχει ή ίσως το γεγονός ότι πολλά, και άξια σημείωσης, αρχιτεκτονήματα δεν είναι εύκολα προσβάσιμα στους περισσότερους. Είναι γεγονός ότι περισσότερο από το 50% του παγκόσμιου πληθυσμού ζει σε πόλεις και οι πόλεις χαρακτηρίζονται κατά βάση για την μορφή τους, άρα κατά συνέπεια για τον σχεδιασμό και την αρχιτεκτονική τους. Αν θεωρήσει λοιπόν κανείς ότι οι πόλεις είναι αυτοί οι τόποι που έχουν έναν τεράστιο πλούτο από αρχιτεκτονική κληρονομιά και ότι οι κάτοικοί τους είναι αυτοί που τελικά, κατά ένα μεγάλο βαθμό, δεν το γνωρίζουν, θα μπορούσαν να χωριστούν οι κάτοικοι μίας πόλης σε τρεις κατηγορίες. Σε αυτές τις κατηγορίες ανήκουν, αυτοί που υποψιάζονται ή ενδεχομένως γνωρίζουν για αυτό το κτιριακό απόθεμα, αλλά δεν μπορούν να το δουν, σε αυτούς που έχουν την περιέργεια να δουν τί βρίσκεται πίσω από την πρόσοψη κάθε κτιρίου, χωρίς ωστόσο να γνωρίζουν την αξία του και τέλος σε αυτούς που δεν το σκέφτονται καθόλου δεδομένου ότι είναι τέτοιες οι συνθήκες που τους κάνουν να μην είναι σε θέση να γνωρίζουν τί μπορεί να κρύβεται μέσα σε κάθε κτίριο αλλά και

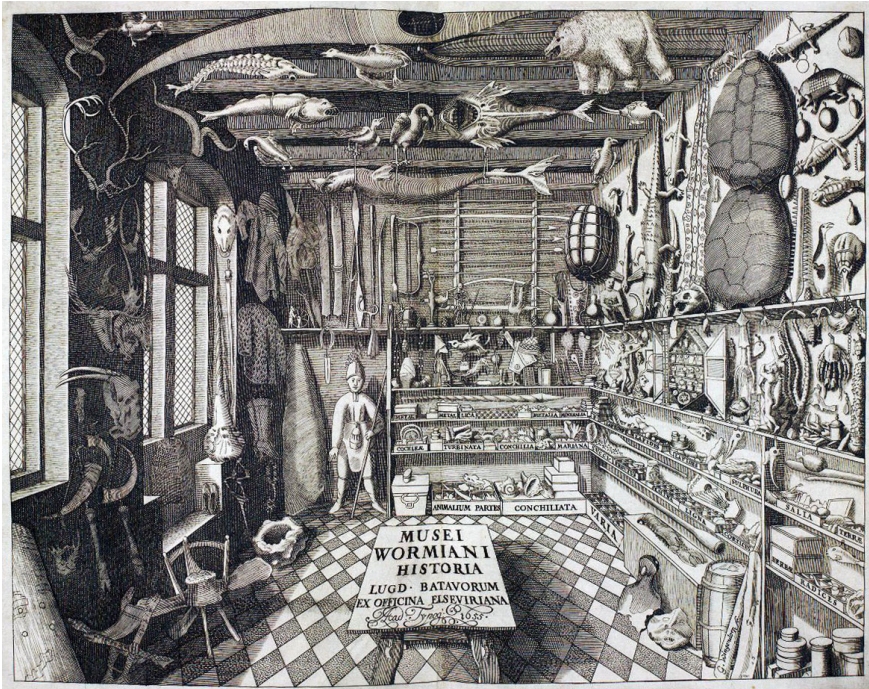
πόσο σημαντικό είναι το περιεχόμενο αυτό. Το θέμα όμως είναι ότι οι πόλεις δεν ανήκουν σε αυτούς που τις σχεδιάζουν, αλλά σε αυτούς που τις κατοικούν, πράγμα που σημαίνει ότι οι κάτοικοί τους θα πρέπει να έχουν τις κατάλληλες γνώσεις για αυτές. Θα πρέπει να γνωρίζουν την ιστορία τους, την εξέλιξή τους, αλλά και να έχουν ενεργό ρόλο ακόμα και στο σχεδιασμό τους.

Από την άλλη πλευρά παρατηρείται και το πρόβλημα στο πώς αυτή η αρχιτεκτονική της πόλης θα μπορεί να προβληθεί μέσα από την μουσειακή διαδικασία. Πως δηλαδή ένα μουσείο σήμερα θα μπορούσε να "συλλέξει" όλο αυτό το αξιόλογο αρχιτεκτονικό υλικό για να μπορέσει να το μελετήσει, να το παρουσιάσει και να το εξηγήσει στο ευρύ κοινό του και τελικά να συζητήσει για αυτό με τους ίδιους τους επισκέπτες του. Ένα θέμα είναι επίσης και το ποια εργαλεία αλλά και ποιες μεθόδους θα πρέπει το ίδιο να αξιοποιήσει έτσι ώστε οι τρεις προηγούμενες κατηγορίες ανθρώπων να γίνουν μία. Αυτή η μία κατηγορία που θα αποτελείται από ανθρώπους με μεγάλη αγάπη και όρεξη για να ανακαλύψουν τον τόπο τους και να μπουν στην διαδικασία να τον μάθουν και να τον κατανοήσουν μέσα από τις εμπειρίες που ένα μουσείο θα πρέπει να προσφέρει αλλά και τα κίνητρα που το ίδιο θα δίνει για συμμετοχικούς διαλόγους μεταξύ της κοινότητας και των επιστημόνων. Η δημιουργία ενός χώρου ή καλύτερα περισσότερων χώρων μέσα στην πόλη όπου ο καθένας θα μπορεί να έχει ενεργό ρόλο στην εξέλιξη της αρχιτεκτονικής και τελικά στην δημιουργία της ιστορίας της.

Η συγκεκριμένη έρευνα στοχεύει στην καλλιέργεια του αισθήματος της αρχιτεκτονικής και μέσω αυτής της διαδικασίας προσπαθεί να παρακινήσει τα μουσεία να εξετάσουν ξανά την διαδικασία της λειτουργίας τους αλλά και τους στόχους που αυτά καλό θα ήταν να έχουν για να μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στην πραγματικότητα και τις απαιτήσεις του σήμερα. Αφορμή για όλες αυτές τις σκέψεις αποτελεί η δράση του Open House, ενός θεσμού που προάγει αυτήν την αρχιτεκτονική κουλτούρα και λειτουργεί ως ένα μεγάλο ανοιχτό μουσείο χωρίς αυτό μέχρι στιγμής να είναι. Μέσα από αυτό το παράδειγμα του Open House, δίνεται η σημασία που έχει η αρχιτεκτονική κληρονομιά ενός τόπου αλλά και η αρχιτεκτονική κουλτούρα που θα πρέπει να διαθέτει ένας άνθρωπος για να κατανοήσει τον τόπο στον οποίο ζει. Παράλληλα, προβάλλεται και η σημασία που έχουν οι διάφορες δράσεις που αξιοποιούν την αρχιτεκτονική για να μπορέσουν να δημιουργήσουν εμπειρίες και μνήμες στους επισκέπτες τους και τελικά οι ίδιοι να μπορέσουν να αποκομίσουν και να υιοθετήσουν περισσότερες γνώσεις σχετικά με τον τόπο τους. Τέλος, μέσα από τις απαιτήσεις του σήμερα, την δημιουργία ενός χώρου όπου ο κάθε επισκέπτης - κάτοικος ενός τόπου θα μπορεί να συνευρεθεί με άλλους για να συζητήσει για αυτά τα θέματα, αλλά και η ταύτιση αυτής της δράσης με κάποια είδη μουσειών, αναδεικνύονται όλα

αυτά τα προβληματικά σημεία που ένα μουσείο μπορεί να έχει σήμερα εάν αυτό δεν αλλάξει και δεν ακολουθήσει της νέες ανάγκες και απαιτήσεις.

Για να γίνουν όμως όλα αυτά, είναι σκόπιμο να υπάρχει η ανάλογη αρχιτεκτονική παιδεία, αλλά και να δίνονται όλες αυτές οι ευκαιρίες για να μπορούν οι ίδιοι οι κάτοικοι να έρχονται σε άμεση επαφή με το αρχιτεκτονικό της απόθεμα για να μπορέσουν να το κατανοήσουν και να αντιληφθούν την σημαντικότητα της αρχιτεκτονικής στη δημιουργία, την λειτουργία, αλλά και την εξέλιξη των πόλεων. Επίσης είναι σκόπιμο και τα ίδια τα μουσεία να αντιλαμβάνονται και να αποδέχονται το πρόβλημα που υπάρχει στην διαδικασία λειτουργίας τους για να μπορούν να ανανεωθούν και να αποκτήσουν ολοένα και περισσότερα κοινά προβάλλοντας νέες ιδέες, όπως αυτή της αρχιτεκτονικής κουλτούρας, μέσω της οποίας μπορούν να ανακαλύψουν νέους τρόπους παρουσίασης των εκθεμάτων τους, αλλά και να αντιμετωπίσουν πλέον διαφορετικά τα κοινά τους. Η ιδέα της αρχιτεκτονικής όπως και των μουσείων είναι συνεχώς μία μεταβαλλόμενη κατάσταση οι οποία πρέπει να ακολουθεί την συνεχή εξέλιξη και ταχύτητα των νέων συνθηκών και να βρίσκεται σε εγρήγορη καθώς πρέπει να διεκδικεί το ρόλο της καθημερινά.

ΕΙΚ.1: Το «Musei Wormiani Historia» όπου απεικονίζεται η συλλογή του Ole Worm.

1. ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ OPEN HOUSE GREECE ΩΣ ΜΕΣΟΥ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

1.1. ΤΟ OPEN HOUSE ΔΙΕΘΝΩΣ: ΣΚΟΠΟΙ – ΔΟΜΗ – ΤΡΟΠΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Όλη αυτή η περιέργεια για να μάθει κανείς τί υπάρχει γύρω του ευθύνεται για τη δημιουργία μιας ιδέας, η οποία πλέον έχει πετύχει να είναι μεγάλη. Συγκεκριμένα, η περιέργεια αυτή των Λονδρέζων, να ρίξουν μια ματιά σε σημαντικά αρχιτεκτονικά κτίρια τα οποία μάλιστα πολλές φορές απαιτούν κάποιο χρηματικό αντίτιμο ή δεν είναι ανοικτά στο κοινό, είναι και αυτοί που οδήγησαν το 1992 στη δημιουργία μιας δράσης από την Victoria Thornton. Έτσι, τη χρονιά αυτή, η ίδια με έδρα το Λονδίνο, δημιούργησε μία φιλανθρωπική οργάνωση, το Open-City, ως μία ιδέα για να κάνει τους κατοίκους του Λονδίνου να ενδιαφερθούν για την αρχιτεκτονική της πόλης τους και να "χτυπάνε" τις πόρτες, στα άγνωστα έως τότε για αυτούς κτίρια, και να "παρενοχλούν" τους ιδιοκτήτες ώστε να ανακαλύψουν το περιεχόμενό τους. Αυτή η ανάγκη και περιέργεια για να μάθουν περισσότερο οι κάτοικοι την ίδια τους την πόλη, αλλά και το γεγονός ότι υπήρχε οργανική ανάπτυξη της ίδιας της δράσης, λόγω του ότι αντηχούσε σε πόλεις σε όλον τον κόσμο, οδήγησε το 2010 στην δημιουργία του Open House Worldwide, το οποίο και αποτελεί ένα προϊόν που ιδρύθηκε αλλά και διοικείται από το Open-City.

Το Open House Worldwide είναι ένας από τους σημαντικότερους διεθνής θεσμούς για την ανάδειξη και προώθηση της αρχιτεκτονικής, αλλά και την κατανόησή της από μη ειδικούς. Το ίδιο, αποτελεί ένα παγκόσμιο φαινόμενο με κοινές αξίες και στόχους τα οποία και μεταφράζονται αναλόγως σε διαφορετικούς πολιτισμούς με την πρωτοβουλία της κάθε συμμετέχουσας πόλης να λειτουργεί ανεξάρτητα και να προσαρμόζεται στις τοπικές τις ανάγκες.

ΕΙΚ.2: Victoria Thornton, Ιδρύτρια του Open City, Open House London & Open House Worldwide

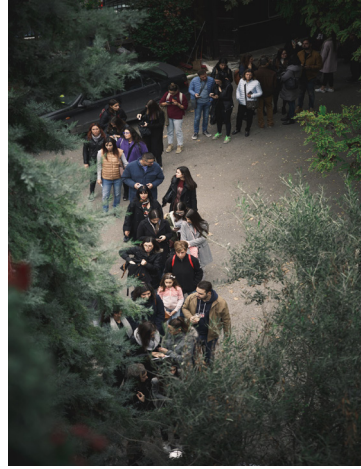
Έτσι, έχει δημιουργηθεί ένα συνεχώς αναπτυσσόμενο δίκτυο, μη κερδοσκοπικών φεστιβάλ αρχιτεκτονικής, σε 47 πλέον πόλεις σε όλες τις ηπείρους με πάνω από ένα εκατομμύριο άτομα να συμμετέχουν παγκοσμίως. Το Open House Worldwide έχει καταφέρει να είναι μία ετήσια πολιτιστική εκδήλωση, με συστηματικούς επισκέπτες και υποστηρικτές, που λαμβάνει χώρα κάθε χρόνο για ένα Σαββατοκύριακο σε κάθε συμμετέχουσα πόλη, όπου δημόσια και ιδιωτικά κτίρια ανοίγουν τις πύλες τους δωρεάν στο κοινό, με αποτέλεσμα οι πόλεις αυτές να μετατρέπονται σε μεγάλα μουσεία με εκθέματα τα ίδια τους τα κτίρια και την αρχιτεκτονική τους.

Η δράση του Open House δεν πρέπει να απευθύνεται σε τουρίστες ή την πολιτιστική κληρονομιά, αναφέρει η Thornton⁰¹. Δεν πρέπει να απευθύνεται μόνο σε τουρίστες, αλλά κυρίως στους ίδιους τους κατοίκους των πόλεων οι οποίοι πρέπει να ξαναγυρίσουν στους δρόμους και να μπουν στην διαδικασία να μάθουν την πόλη στην οποία ζουν. Πρέπει να υπάρχει όλη αυτή η ώθηση για τη δημιουργία διαλόγων για την πόλη και να κάνει τους κατοίκους να αρχίσουν να απαιτούν κάτι καλύτερο. Αυτό που χαρακτηρίζει το Open House θα έλεγε κανείς ότι είναι η καθολική του ισότητα σε όλους τους τομείς. Η δράση αυτή δεν απευθύνεται σε συγκεκριμένες κατηγορίες ανθρώπων, ούτε προβάλλει τις "καλύτερες" περιοχές μιας πόλης. Σε αυτή την δράση είναι ευπρόσδεκτοι και καλούνται όλοι οι κάτοικοι της πόλης, και όχι μόνο, οι οποίοι μπορούν να είναι οποιασδήποτε ηλικίας, φύλου, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης και επαγγελματικού προσανατολισμού. Δεν απευθύνεται σε συγκεκριμένους χαρακτήρες, αλλά σε όλους αυτούς που ευθύνονται για την ζωντάνια των πόλεων, δηλαδή τους κατοίκους της. Όλο το κοινό αντιμετωπίζεται ισότιμα και παρόλο που σχεδόν κανείς δεν επισκέπτεται τα κτίρια για τους ίδιους λόγους, τελικά όλοι φεύγουν από αυτά έχοντας αποκτήσει ακριβώς τις ίδιες εμπειρίες και γνώσεις. Η ισότητα δεν εντοπίζεται μόνο στο κοινό, αλλά και στο ίδιο το αρχιτεκτονικό απόθεμα που προβάλλεται, καθώς το Open House δεν παρουσιάζει μόνο την πολιτιστική εικόνα των πόλεων, αλλά γενικότερα την αρχιτεκτονική ματιά τους, προσπαθεί να παρουσιάζονται όλες οι κατηγορίες και τυπολογίες κτιρίων χωρίς καμία μάλιστα να έχει προνομιακή θέση έναντι της άλλης. Ένα άλλο στοιχείο ισότητας που παρατηρείται, είναι και η αναφορά των αρχιτεκτόνων για όλα τα συμμετέχοντα κτίρια, από τον πιο παλιό και πιο γνωστό στον πιο νέο και ανερχόμενο αρχιτέκτονα, δίνοντας έτσι την ευκαιρία τόσο στο κοινό να μάθει ποιοι κρύβονται πίσω από αυτά τα έργα, όσο και στους ίδιους τους αρχιτέκτονες για να γίνουν γνωστοί μέσω αυτών τους των έργων.

01 Thornton, "Architecture for the people: the rise of the Open House Worldwide", The Guardian, 15 Σεπτεμβρίου 2014, <https://www.theguardian.com/artanddesign/2014/sep/15/architecture-open-house-worldwide-london-brisbane>

Στόχος λοιπόν του Open House είναι να προσφέρει στους πολίτες όλου του κόσμου ένα μοναδικό τρόπο για να απολαύσουν, να συζητήσουν και να μάθουν τις πόλεις στις οποίες ζουν με τον πυρήνα αυτής της ιδέας να βρίσκεται στην άμεση επαφή και εμπειρία με τα ίδια τα κτίρια τα οποία και είναι ανοιχτά προς όλους δωρεάν. Βιώνοντας έτσι οι πολίτες από κοντά κτίρια υψηλής αισθητικής και ποιότητας, τονώνεται η αίσθηση περηφάνειας τους καθώς συμβάλουν, μέσα από αυτήν την διαδικασία, στην κάλυψη του χάσματος που εξακολουθεί να υπάρχει μεταξύ της αρχιτεκτονικής και της κοινωνίας. Παράλληλα δημιουργείται ένα πνεύμα διαφύλαξης τόσο της αρχιτεκτονικής, όσο και της πολιτιστικής κληρονομιάς της πόλης και δίνονται κίνητρα για την βελτίωση του κτιριακού της αποθέματος, όπως επίσης και για την παραγωγή ποιοτικού αρχιτεκτονικού έργου. Ο θεσμός αυτός δεν στοχεύει μόνο στην προώθηση της παλαιότερης αρχιτεκτονικής ή στην ανάδειξη μνημείων, αντιθέτως επιχειρεί να προβάλλει και την σύγχρονη αρχιτεκτονική δημιουργία με σκοπό την ανάδειξη της πορείας της ιστορίας της αρχιτεκτονικής από το μακρινό παρελθόν στο σήμερα. Έτσι λοιπόν παρουσιάζεται τόσο η πορεία της αρχιτεκτονικής μέχρι σήμερα, όσο και οι δυνατότητες που η ίδια έχει να προσφέρει στο μέλλον.

Πέρα από τον πολιτιστικό και επιμορφωτικό χαρακτήρα, το Open House βοηθάει στην τόνωση του τουρισμού της πόλης που το φιλοξενεί, όπως επίσης και στην ενίσχυση των τοπικών επιχειρήσεων και θεσμών. Κάθε πόλη που φιλοξενεί αυτήν την δράση, προβάλλεται μέσα από ένα παγκόσμιο δίκτυο και πλήθος τουριστών την επισκέπτονται για να ανακαλύψουν της αρχιτεκτονική και την ιστορία της, μέσα από αυτές τις αρχιτεκτονικές ξεναγήσεις που προσφέρει. Η

ΕΙΚ.3: Αναμονή επισκεπτών στην Βίλα Χαβίζ Μπέη, Κωνσταντίνος Αλειφέρης, Open House Thessaloniki 2019

ΕΙΚ.4: Ξεναγήση στους Κήπους της Βίλας Αλλατίνι, Κωνσταντίνος Αλειφέρης, Open House Thessaloniki 2019

δράση του Open House είναι μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και ως εκ τούτου η βιωσιμότητά της βασίζεται στις δωρεές του κοινού και στις χορηγίες. Οι χορηγίες είναι είτε σε είδος, όπως για παράδειγμα εκτυπώσεις, χαρτικά ύλη, διαμονή, προβολή, υπηρεσίες κτλ., είτε χρηματική. Στόχος είναι να επιλέγονται οι χορηγοί αυτοί που σχετίζονται με την δράση αλλά και το κοινό της ή που στηρίζουν άλλες αντίστοιχες εκδηλώσεις σαν και αυτή. Όσοι χορηγοί ανταποκρίνονται στο κάλεσμα του θεσμού, συνήθως δημιουργούν μία σταθερή σχέση συνεργασίας, καθώς αντιλαμβάνονται την πολιτιστική σημασία της εκδήλωσης και θέλουν να την υποστηρίξουν, θεωρώντας όφελός τους να είναι μέρος αυτής της διοργάνωσης.

Η οργάνωση της δράσης ξεκινάει από την οργανωτική επιτροπή η οποία αναλαμβάνει να βρει τα κτίρια, να επικοινωνήσει μαζί με τους αρχιτέκτονες ή ιδιοκτήτες, αλλά και να συγκεντρώσει από καθένα από αυτά το απαραίτητο υλικό για την παρουσίασή του (πληροφορίες του έργου, κείμενα, φωτογραφίες κτλ.). Το πιο σημαντικό όμως, από όλα τα παραπάνω, είναι η κοινωνική πλευρά του θεσμού. Πρωταρχικός παράγοντας για την εκπλήρωση αυτής της δράσης είναι ο εθελοντισμός, χωρίς τον οποίο δεν θα μπορούσε να γίνει τίποτα. Το Open House βασίζεται σε αυτόν, αφού οι εθελοντές του αποτελούν την καρδιά του και είναι και αυτοί που φέρνουν εις πέρας τη δράση τις μέρες που η ίδια διαρκεί. Τις ξεναγήσεις και τον συντονισμό σε όλα τα κτίρια αναλαμβάνουν οι ίδιοι οι εθελοντές, οι οποίοι για έναν μήνα προετοιμάζονται για αυτή την διήμερη αρχιτεκτονική γιορτή, προσφέροντας έτσι την βοήθειά τους για να μπορέσει να προωθηθεί η αρχιτεκτονική κουλτούρα και η ιστορία της κάθε πόλης. Κάθε εθελοντής είναι ξεχωριστός αφού εθελοντής μπορεί να γίνει οποιοσδήποτε έχει την αγάπη και την όρεξη να προσφέρει σε αυτόν τον θεσμό. Μπορεί να έχει οποιαδήποτε ηλικία, φύλο και επαγγελματικό προσανατολισμό, δηλαδή όπως ακριβώς γίνεται και με ότι άλλο υπάρχει στην δράση.

Παρόλο που το δυναμικό των εθελοντών είναι ποικιλόμορφο, από όλες τις απόψεις, όλοι έχουν ένα κοινό στόχο, την προάσπιση και την προβολή της αρχιτεκτονικής της πόλης τους. Μέσα από αυτήν την διαδικασία, οι εθελοντές συνεργάζονται και γίνονται μία μεγάλη ομάδα με άτομα που μέχρι πριν δεν γνώριζαν, όπως επίσης μπαίνουν και στην διαδικασία να μάθουν πράγματα για την αρχιτεκτονική που ενδεχομένως πριν, κατά το πλείστον, δεν ήξεραν, αφού πολλοί από αυτούς δεν έχουν σπουδάσει ή δεν έχουν ασχοληθεί ποτέ τους με την αρχιτεκτονική. Ωστόσο, θα πρέπει να τα γνωρίζουν τόσο για τους ίδιους, όσο και για να μπορέσουν να τα μεταφέρουν στο κοινό, το οποίο εκείνες τις μέρες θα έρθει να τους εμπιστευτεί, για τις όποιες γνώσεις έχουν. Σαφώς υπάρχουν και εθελοντές οι οποίοι έχουν κάποια επαφή με την αρχιτεκτονική, με οποιοδήποτε τρόπο, και είναι και αυτοί που τις περισσότερες φορές έχουν τον

ρόλο του υποστηρικτή καθώς μεταφέρουν τις γνώσεις τους σε όσους το χρειάζονται. Οι εθελοντές μέσα από όλη αυτή την εμπειρία αποκτούν έντονα το αίσθημα προσφοράς προς την κοινωνία, γιατί μέσα από αυτήν τους την πράξη βοηθάνε να διοχετευτούν όλες αυτές οι γνώσεις της αρχιτεκτονικής που ο καθένας καλό θα ήταν να είχε. Καταλήγοντας λοιπόν βλέπει κανείς ότι μέσω αυτής της δράσης, πέρα από την προώθηση της αρχιτεκτονικής κουλτούρας η οποία μάλιστα αποτελεί και πρωταρχικό στόχο, κατανοείται και η αξία του εθελοντισμού και της συμμετοχικής διαδικασίας και παράλληλα ενισχύονται και τα κοινωνικά δεσμά των κατοίκων μιας πόλης.

Συνοπτικά, τα τέσσερα βήματα ή καλύτερα οι τέσσερις αξίες που περιγράφουν το πως δουλεύει η δράση αυτή με την κοινότητα είναι τα εξής⁰²: η **εμπειρία** (experience), ο **διάλογος** (dialogue), η **ενδυνάμωση** (empowerment) και η **υπεράσπιση** (advocacy), όπου:

Εμπειρία: Δίνεται η ευκαιρία στους κατοίκους μιας πόλης να βιώσουν την αρχιτεκτονική και να δείξουν ότι οι καλά σχεδιασμένες πόλεις μπορούν να βελτιώσουν την ζωή των ανθρώπων. Προσφέροντας δωρεάν είσοδο σε όλες τις δράσεις, επιτρέπεται σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο κοινό να συμμετέχει ανεξάρτητα από την ηλικία, τη φυλή, το φύλο, την εκπαίδευση ή την αρχιτεκτονική εμπειρία.

Διάλογος: Η δημιουργία μιας προσιτής και ανεξάρτητης πλατφόρμας γεφυρώνει

εικ.5: Αναμονή επισκεπτών στην Βίλα Μεχμέτ Καπαντζή, Δημήτρης Τσίπας, Open House Thessaloniki 2019

εικ.6: Εθελοντές της δράσης, Ολυμπία Πατσιά, Open House Thessaloniki 2019

εικ.7: Ξεναγήση στην Βίλα Καπαντζή, Δημήτρης Τσίπας, Open House Thessaloniki 2019

εικ.8: 1η συνάντηση εθελοντών, Open House Thessaloniki 2019

το χάσμα μεταξύ ειδικών της αρχιτεκτονικής και μη. Δίνει την ευκαιρία σε όλους (συμπεριλαμβανομένων της κυβέρνησης, των ιδιωτικών οργανισμών, των επαγγελματικών ιδρυμάτων και του κοινού) να ανταλλάσσουν απόψεις, να σχολιάζουν και να συμμετέχουν στην συζήτηση δημιουργώντας έναν πραγματικό διάλογο.

Ενδυνάμωση: Η παροχή εμπειριών και η ενθάρρυνση του διαλόγου για την αρχιτεκτονική και τον αστικό σχεδιασμό, δημιουργούν την συνειδητοποίηση στο κοινό ότι συμμετέχει στο σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την φροντίδα της πόλης. Η πόλη είναι ένας «κοινόχρηστος» χώρος που συν-δημιουργείται και οι κάτοικοι της πόλης έχουν την δύναμη να αλλάξουν την ανάπτυξή της.

Υπεράσπιση: Προώθηση της κατανόησης σχετικά με την αξία μιας καλά σχεδιασμένης πόλης και τον ρόλο των κατοίκων της στη δημιουργία της, τους ενθαρρύνει να υποστηρίξουν ένα καλά σχεδιασμένο περιβάλλον. Αυτό περιλαμβάνει τον τρόπο με τον οποίο η αρχιτεκτονική αντιμετωπίζει την περιβαλλοντική, την κοινωνική και την οικονομική βιωσιμότητα.

Πιο συγκεκριμένα, για να μπορέσει μία πόλη να γίνει μέλος του παγκόσμιου δικτύου του Open House Worldwide, θα πρέπει να πληροί και κάποιες προϋποθέσεις όπως αυτές ορίζονται από τον οργανισμό. Κάθε πόλη θα πρέπει να έχει ελάχιστο πληθυσμό 400.000 κατοίκους, αλλά και ένα σεβαστό αριθμό ποιοτικού αρχιτεκτονικού αποθέματος, όπως επίσης θα πρέπει να δημιουργηθεί και ένας μη κερδοσκοπικός ή φιλανθρωπικός οργανισμός, διαχωρισμένος από πολιτικούς δεσμούς, για να οργανώσει την δράση του Open House στην πόλη του. Πρωταρχικός στόχος της δράσης είναι μία εκδήλωση αρχιτεκτονικής εκπαίδευσης στα πλαίσια μιας πόλης για τους πολίτες της, όπου δίνοντας την ευκαιρία της υποχρεωτικής δωρεάν εισόδου σε όλα τα κτίρια, ενθαρρύνει την εκτίμηση, την κατανόηση και την μάθηση μεταξύ των κοινοτήτων, αλλά και την αρχιτεκτονική αριστεία και την προβολή του καλού σχεδιασμού επικεντρώνοντας στην ποιότητα των κτιρίων παρά στην ηλικία τους με αποτέλεσμα να συνδιάζεται έτσι το σύγχρονο με το ιστορικό⁰³.

εικ.9 (πίσω): Δίκτυο Δράσεων Open House Worldwide

OPEN HOUSE NEW YORK

בתיים
תכפנים

BNE OPEN HOUSE

OHS
ODPRTE HIŠE SLOVENIJE

OPEN HOUSE CHICAGO

OPEN HOUSE ROMA

OPEN HOUSE GDYNIA

OPEN HOUSE BUENOS AIRES

OPEN HOUSE SLO

OPEN HOUSE PORTO

OPEN HOUSE LAGOS

OH! SAN DIEGO

OPEN HOUSE TORINO

Open House Gdańsk

OPEN HOUSE MACAU
澳門遊屋記

OPEN HOUSE BRNO

OPEN HOUSE TALLINN

1.2. ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα το Open House διοργανώνεται από την αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία ΑΜΚΕ "Open House Greece", η οποία ιδρύθηκε το 2012 και αποτελεί μέλος της οικογένειας του Open House Worldwide. Την ίδια χρονιά κίολας ξεκίνησε την δράση της με πρώτο σταθμό την Θεσσαλονίκη και μετά από δύο χρόνια, το 2014, έφτασε και στην Αθήνα. Όλα αυτά τα χρόνια πλήθος παράλληλων δράσεων πλαισιώνουν την κύρια δράση του Σαββατοκύριακου, που είναι οι αρχιτεκτονικές ξεναγήσεις στο ευρύ κοινό, δίνοντας έτσι την ευκαιρία σε αυτούς να ανακαλύψουν πτυχές της πόλης τους που έως σήμερα να μην γνώριζαν, όπως επίσης και για να ζήσουν την αρχιτεκτονική της πόλης τους μέσα από τις διάφορες εμπειρίες που προσφέρει η δράση. Έτσι, εκτός από τα **OPEN TOURS** που αποτελούν το διήμερο των αρχιτεκτονικών ξεναγήσεων, υπάρχουν και οι παρακάτω παράλληλες δράσεις.

Το **MADE IN**, όπου την εβδομάδα πριν από την κύρια δράση, δημιουργικοί χώροι και χώροι παραγωγής που έχουν σχέση με τις διάφορες τέχνες και τεχνικές, ανοίγουν τις πύλες τους και παρουσιάζουν μέσα από τους ίδιους τους ιδιοκτήτες τους, τα έργα τους, αλλά και την διαδικασία παραγωγής που ακολουθείται δίνοντας παράλληλα την ευκαιρία στους επισκέπτες να συμμετέχουν σε αυτή.

Το **OPEN SCHOOL**, όπου μία μέρα πριν την δράση ορισμένα από τα κτίρια των **OPEN TOURS**, αλλά και χώροι παραγωγής του **MADE IN**, καλωσορίζουν οργανωμένα γκρουπ από σχολεία, σχολές και εκπαιδευτικά τμήματα.

Το **OPEN WALK** το οποίο περιλαμβάνει θεματικές διαδρομές σε περιοχές που ίσως να μην γνώριζε τόσο το κοινό, όπου παρουσιάζεται ένας αριθμός κτιρίων που συνδέονται μεταξύ τους λόγω της κοινής ιστορίας που έχουν.

Το **OPEN BIKE** και **OPEN SCOOTER**, όπου δημιουργούνται κάποιες συγκεκριμένες διαδρομές μέσα στην πόλη και παρουσιάζονται επιλεγμένα κτίρια της δράσης τα οποία συνδυάζονται μεταξύ τους. Έτσι, το κοινό μαθαίνει την πόλη τόσο μέσα από τις διαδρομές αυτές, όσο και από τις ξεναγήσεις στα κτίρια.

Το **OPEN OFFICE**, όπου διάφορα γραφεία αρχιτεκτονικής στην πόλη, υποδέχονται το κοινό εν ώρα εργασίας και τους παρουσιάζουν το έργο τους, αλλά και την καθημερινή τους ρουτίνα στην εργασία.

Το **OPEN HOUSE VIRTUAL TOURS**, όπου φέτος για πρώτη χρονιά στην Αθήνα τον Σεπτέμβριο του 2020 και προσεχώς στην Θεσσαλονίκη τον Νοέμβριο του 2020, λόγω της κατάστασης της πανδημίας του COVID-19, παρουσιάζονται επιλεγμένα κτίρια μέσω βίντεο virtual ξεναγήσεων, τα οποία και θα παραμείνουν αναρτημένα στην ιστοσελίδα της δράσης και θα είναι διαθέσιμα στο κοινό, δωρεάν, μέχρι να αντικατασταθούν από τα νέα της επόμενης χρονιάς.

Το **CHANIA POP-UP EVENT** όπου για πρώτη φορά τον Μάιο του 2021 το Open House Athens θα παρουσιάσει την δράση του Open House σε μία πόλη μικρότερη από αυτή που απαιτείται για να δεχθεί τον θεσμό, καθώς ο ελάχιστος πληθυσμός πρέπει να είναι τουλάχιστον 400.000. Έτσι, θα δημιουργηθεί για πρώτη φορά στα Χανιά το CHANIA POP-UP EVENT στο οποίο ένας μικρός αριθμός κτιρίων θα ανοίξει τις πόρτες του στο κοινό για να τα ανακαλύψει. Δίνεται έτσι η ευκαιρία, αλλά και η υπόσχεση, ότι στο μέλλον θα δούμε την δράση να μετακινείται και σε άλλες μικρότερες πόλεις στην Ελλάδα.

Πέρα από αυτές τις παράλληλες δράσεις υπάρχουν και διάφοροι διαγωνισμοί οι οποίοι παρακινούν το κοινό να συμμετέχει ακόμα πιο ενεργά στον θεσμό, αλλά παράλληλα να αναδεικνύονται και όλα αυτά τα ταλαντούχα άτομα που συμμετέχουν σε αυτούς. Αυτοί οι διαγωνισμοί είναι: Οι **OPEN PHOTO** και **OPEN MADE** οι οποίοι αφορούν τα κτίρια και τους χώρους παραγωγής

εικ.10: Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης M2, Κωνσταντίνος Μπαλλής, Διαγωνισμός Φωτογραφίας OPEN PHOTO THESSALONIKI 2019, διάκριση στις 20 καλύτερες

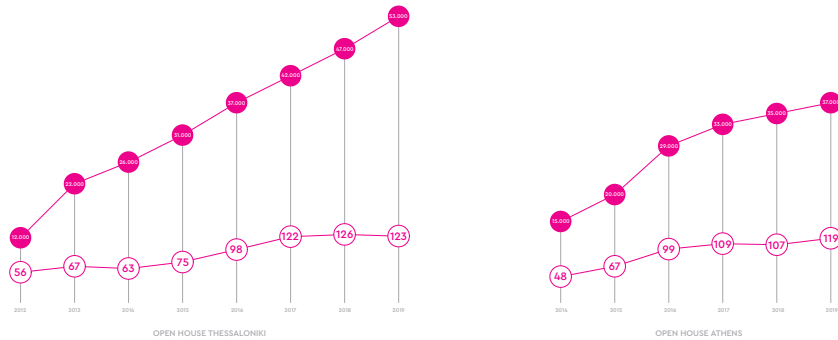
αντίστοιχα και έχουν να κάνουν με έναν διαγωνισμό φωτογραφίας όπου οι καλύτερες φωτογραφίες ανταμείβονται και επαινούνται. Το **OPEN VOTE** όπου δίνεται ο λόγος στο κοινό, καθώς η άποψη του μετράει για την εξέλιξη του ίδιου του θεσμού, όπου οι καλύτερες ξεναγήσεις σε κτίρια ανταμείβονται, δίνοντας έτσι και το κίνητρο στους ίδιους τους εθελοντές να φέρουν το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα για να καταφέρουν να πείσουν το κοινό τους. Το **OPEN YOUR MAP** όπου το ίδιο το κοινό προσπαθεί να συλλέξει σφραγίδες από τα κτίρια τα οποία επισκέπτεται και να δημιουργήσει από μόνος του ένα αναμνηστικό που θα του θυμίζει αυτή του την εμπειρία στην δράση και παράλληλα τον παρακινεί στο να επισκεφθεί όλο και περισσότερα κτίρια. Τέλος, το **OPEN YOUR PORTFOLIO** στον οποίο οι ενδιαφερόμενοι συντάσσουν και παραδίδουν το portfolio τους και στο καλύτερο χορηγείται μία υποτροφία για σπουδές στον αρχιτεκτονικό κλάδο, με σκοπό την καλλιέργεια της δημιουργικότητας και την ενίσχυση του κύρους του επαγγελματικού χώρου της αρχιτεκτονικής.

Ο απόηχος όλων αυτών των διαγωνισμών είναι μεγάλος, καθώς μέσα από την προώθησή τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης καταφέρνουν να προσελκύσουν κάθε χρόνο όλο και περισσότερο κοινό, δημιουργώντας έτσι ένα ισχυρό «brand name» το οποίο συζητείται έντονα κατά την περίοδο της δράσης του. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι και αυτά που παίζουν καθοριστικό ρόλο στην προώθηση της δράσης με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Η δημιουργία ενός «slogan» που περιγράφει την κάθε χρονιά, αλλά και η χρήση των «hashtags» που συνοδεύουν όλες τις δημοσιεύσεις και φωτογραφίες τόσο της ίδιας της οργάνωσης της δράσης αλλά κυρίως και των επισκεπτών, δημιουργούν ένα δύκτιο πληροφοριών και εικόνων του θεσμού καθιστώντας τον έτσι το πρώτο θέμα συζήτησης για μια μεγάλη μερίδα ανθρώπων κατά την περίοδο της δράσης του. Βλέποντας τα νούμερα των μέσων κοινωνικής δικτύωσης παρατηρείται ότι ο αντίκτυπός τους είναι πολύ σημαντικός.

Η ιστοσελίδα της δράσης στη Θεσσαλονίκη έχει 3.800.000 προβολές από 360.000 άτομα σε 142 χώρες (μέχρι και την δράση του 2019), ενώ η αντίστοιχη στην Αθήνα 3.600.000 προβολές από 300.000 άτομα σε 169 χώρες (μέχρι την δράση του 2020) με την δράση του 2019 να προσελκύει 85.000 άτομα. Οι αντίστοιχες σελίδες των δύο αυτών δράσεων στο Facebook έχουν απήχηση έως και 58.000 και 50.000 άτομα σε Θεσσαλονίκη και Αθήνα αντίστοιχα. Τέλος, η μεγαλύτερη προβολή της δράσης γίνεται μέσω του Instagram, πράγμα λογικό αφού μέσω αυτής εφαρμογής δημοσιεύονται όλες οι φωτογραφίες με το περιεχόμενο της δράσης τόσο από την οργάνωση όσο και από τους ίδιους τους επισκέπτες, αλλά παράλληλα γίνεται και όλη αυτή η χρήση των «hashtags» για την εκπλήρωση των διαγωνισμών ή για την προώθηση των φωτογραφιών. Οι ακόλουθοι στις σελίδες αυτών των δύο δράσεων έχουν αυξηθεί κατά 82%

από το 2018 και στις δύο πόλεις με της Θεσσαλονίκης να βρίσκεται πλέον στους 6.620 και στην Αθήνα στους 7.640. Μόνο τα «hashtags» #oht2018 & #openhousethessaloniki2018 και τα #oha2019 & openhouse2019 κατάφεραν να εμφανιστούν κατά την διάρκεια του τριμήνου σε 1.500 και 3.000 δημοσιεύσεις αντίστοιχα, καθιστώντας την δράση ένα τοπικό «trend».

Όσον αφορά τους επισκέπτες, μέσα από όλες αυτές τις δράσεις το Open House Greece έχει καταφέρει να πετύχει αρκετά μεγάλα νούμερα τα οποία και κάθε χρόνο τείνουν να αυξάνονται. Συγκεκριμένα, το Open House Thessaloniki έχει καταφέρει μέσα σε 8 χρόνια να προβάλει 239 κτίρια τα οποία υποδέχτηκαν 270.000 επισκέπτες και ξεναγήθηκαν από 3.300 εθελοντές ηλικίας 16 έως 40 ετών, οι οποίοι εργάστηκαν για περισσότερες από 40.000 ώρες. Από την άλλη πλευρά, το Open House Athens μέσα σε 6 χρόνια έχει ανοίξει τις πόρτες 268 κτιρίων για να δεχθεί 170.000 επισκέπτες οι οποίοι ξεναγήθηκαν από 2.500 εθελοντές ηλικίας 16 έως 40 ετών, οι οποίοι εργάστηκαν για περισσότερες από 25.000 ώρες. Οι επισκέπτες στην Θεσσαλονίκη και στην Αθήνα είναι ηλικίας από 1 έως 85 ετών με μέσο όρο ηλικίας τα 33 και με έμφαση στις ηλικίες 18-24 αφού το 37% είναι φοιτητές. Η πλειοψηφία αυτών, κατά 80%-88% έχει δεχτεί ανώτατη εκπαίδευση με το 19%-32% να είναι σχετικοί με την αρχιτεκτονική δείχνοντας έτσι ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών, δηλαδή το 68%-81%, να μην είναι σχετικοί με την αρχιτεκτονική πετυχαίνοντας έτσι τον στόχο του Open House, το οποίο και θέλει να απευθύνεται κυρίως στο ευρύ κοινό. Τέλος, η δράση προσελκύει και τουρίστες, καθώς το 14%-15% αποτελεί επισκέπτες από άλλη πόλη ή και άλλη χώρα^{04 05}.

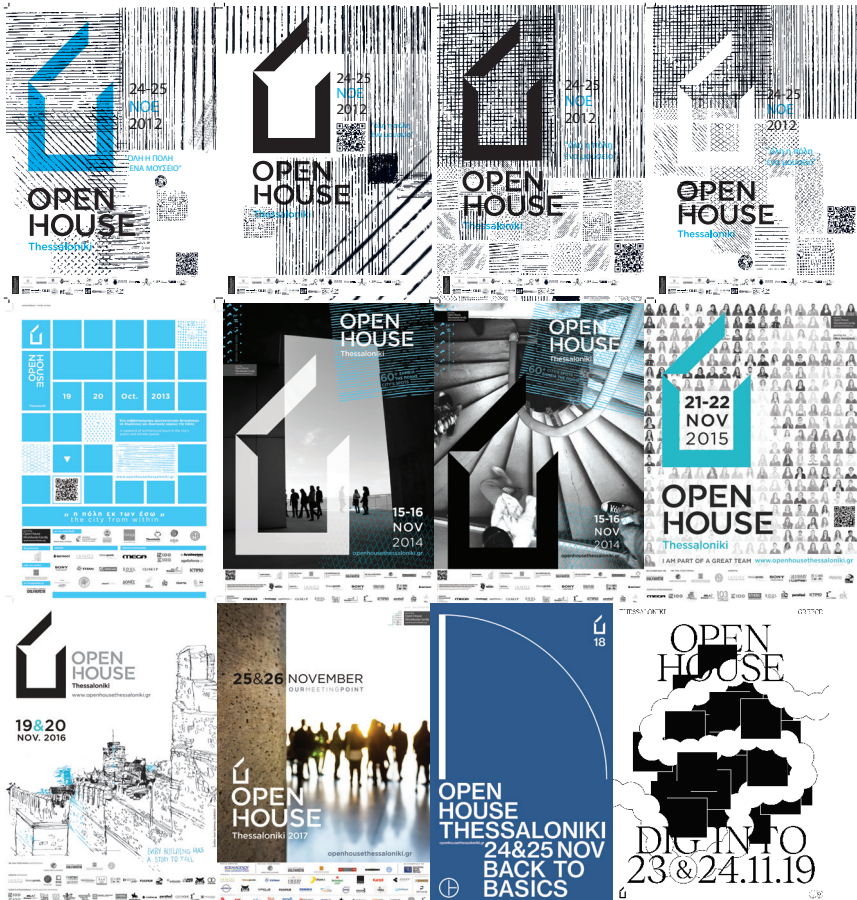

γράφημα 1: Στατιστικά Στοιχεία Open House Greece, πηγή: Open House Greece

εικ.11 (πίσω): Αφίσες Open House Thessaloniki & Open House Athens, since 2012, αρχείο Open House Greece

04 "Στατιστικά Στοιχεία του ΟΗΤ", Open House Thessaloniki 2019 Review, από το αρχείο του Open House Thessaloniki το οποίο διαμοιράζεται στους εθελοντές της δράσης, σε δημοσιογράφους, δελτία τύπου, χορηγούς κτλ.

05 "Στατιστικά Στοιχεία του ΟΗΑ", Open House Athens 2020 Review, από το αρχείο του Open House Athens το οποίο διαμοιράζεται στους εθελοντές της δράσης, σε δημοσιογράφους, δελτία τύπου, χορηγούς κτλ.

2. ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ: ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΑ

2.1. ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Η αρχιτεκτονική αποτελεί ένα κομμάτι της ιστορίας, την οποία μάλιστα κατά ένα μεγάλο βαθμό και ορίζει. Η αρχιτεκτονική είναι απτή και όσο θα υπάρχει θα μπορεί να δηλώνει διάφορες ιστορικά στιγμές. Μέσα από αυτήν μπορεί να προβληθεί ο πολιτισμός, η τεχνολογική εξέλιξη, η κοινωνία, η οικονομία και η πολιτική της εκάστοτε εποχής στην οποία δημιουργήθηκε κάθε έργο της. Δεν μπορεί να κρυφτεί τίποτα πίσω από αυτήν, είναι ακριβώς αυτό που βλέπουμε και είναι η αλήθεια. Η αρχιτεκτονική είναι αυτή που δίνει μορφή στην ιστορία. Η εικόνα που εντοπίζεται σε κάθε έργο, είναι και η εικόνα εκείνης της συγκεκριμένης χρονικής στιγμής στην οποία δημιουργήθηκε βάση συγκεκριμένων συνθηκών και παραμέτρων, ανάλογων της εποχής εκείνης. Η μορφή της πόλης που προκύπτει, είναι πάντα η μορφή μιας εποχής και στη μορφή της πόλης συνηπάρχουν πολλές εποχές⁶⁶. Η ηλικία της δεν ήταν ποτέ κρυφή και ούτε θέλησε ποτέ να είναι, καθώς έτσι μπορεί να προβληθεί με χρονολογική σειρά η εξέλιξη της αρχιτεκτονικής, αλλά και η εξέλιξη της ίδιας της κοινωνίας. Όλα αυτά τα αρχιτεκτονικά έργα, που έχουν χτιστεί σε διάφορες χρονολογικά στιγμές και βρίσκονται διάσπαρτα σε μία πόλη, βοηθούν στην σωστή ιστορική ανάγνωσή της, όπως επίσης και στη δήλωση της παρουσίας της στο παρελθόν. Η αρχιτεκτονική υπάρχει παντού γύρω μας, στην συγκεκριμένη όμως έρευνα θα προσπαθήσει να οριστεί μία νέα έννοια, αυτή του αρχιτεκτονικού αποθέματος ή αλλιώς της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της

εικ.12: Αρχέγονη Καλύβα, Marc-Antoine Laugier, Essai sur l'Architecture, 2nd ed. (Paris, 1755)

πόλης, αλλά και τα κριτήρια με τα οποία μπορεί η ίδια να ορισθεί, όπως επίσης και γιατί τελικά κρίνεται απαραίτητη η διάσωσή της και κατά συνέπεια και η προβολή της.

2.2. Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΩΣ ΜΝΗΜΕΙΟ ΚΑΙ ΩΣ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΚΟΥΤΛΟΥΡΑΣ

Αρχικά, θα ήταν χρήσιμο να παρουσιαστούν όλοι αυτοί οι ορισμοί που σχετίζονται με την παγκόσμια κληρονομιά αλλά και την διατήρησή της. Με αυτόν τον τρόπο θα γίνει πιο κατανοητή η σημασία τους, αλλά και η σημαντικότητα της ίδιας της αρχιτεκτονικής, η οποία και αποτελεί το πεδίο μελέτης της παρούσας έρευνας.

Στην παγκόσμια κληρονομιά ανήκουν, όπως ορίζονται στην Σύμβαση Παγκόσμιας Κληρονομιάς (World Heritage Convention) στα άρθρα 1 και 2, όλη η πολιτιστική και φυσική κληρονομιά για τις οποίες είναι καθήκον της διεθνούς ενότητας, στο σύνολό της, να συνεργάζεται για να τις προστατεύει. Στην συγκεκριμένη περίπτωση θα δοθεί έμφαση στην ακίνητη πολιτιστική κληρονομιά και ειδικότερα στα μνημεία. Η πολιτιστική κληρονομιά χωρίζεται σε δύο κατηγορίες, στην άυλη και στην υλική. Στην άυλη τοποθετούνται οι διάλεκτοι, τα performing arts και οι τελετές. Από την άλλη, η υλική πολιτιστική κληρονομιά αναλύεται σε τρεις υποκατηγορίες. Αυτές είναι η κινητή πολιτιστική κληρονομιά (πίνακες, γλυπτά, νομίσματα, χειρόγραφα), η ακίνητη πολιτιστική κληρονομιά (μνημεία, αρχαιολογικοί χώροι, κλπ.) και τέλος η υποβρύχια πολιτιστική κληρονομιά (ναυάγια, υποβρύχια ερείπια και πόλεις)⁰⁷. Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με την Ενότητα I με τους ορισμούς της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και του Άρθρου 1 περί της πολιτιστικής κληρονομιάς, ως πολιτιστική κληρονομιά ορίζονται τα εξής:

μνημεία: αρχιτεκτονικά έργα, έργα μνημειακής γλυπτικής και ζωγραφικής, στοιχεία ή κατασκευές αρχαιολογικής φύσης, επιγραφές, σπηλιές και συνδυασμοί χαρακτηριστικών που έχουν εξαιρετική παγκόσμια αξία από την άποψη της ιστορίας, της τέχνης ή της επιστήμης.

σύνολα κτιρίων: σύνολα χωριστών ή συνδεδεμένων κτιρίων που λόγω της αρχιτεκτονικής τους, της ομοιογένειας ή της θέσης τους στο τοπίο, έχουν εξαιρετική παγκόσμια αξία από την άποψη της ιστορίας, της τέχνης ή της

07

*What is meant by "cultural heritage"? UNESCO, πρόσβαση 8 Ιουλίου 2020, <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/illlicit-traffic-of-cultural-property/unesco-database-of-national-cultural-heritage-laws/frequently-asked-questions/definition-of-the-cultural-heritage/>

επιστήμης.

περιοχές (sites): έργα του ανθρώπου ή συνδυασμός έργου φύσης και ανθρώπου και περιοχές συμπεριλαμβανομένων αρχαιολογικών χώρων που έχουν εξαιρετική παγκόσμια αξία από ιστορική, αισθητική, εθνολογική ή ανθρωπολογική άποψη⁰⁸.

Πέρα από την Σύμβαση Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO, εξίσου σημαντικός είναι και ο Χάρτης της Βενετίας (Venice Charter), ο οποίος καταρτίστηκε κατά τη διάρκεια του 2ου Διεθνούς Συνεδρίου Αρχιτεκτόνων και Τεχνικών των Ιστορικών Μνημείων, στην πόλη της Βενετίας το 1964. Ο χάρτης αυτός εγκρίθηκε το 1965 από το International Council on Monuments and Sites (ICOMOS)⁰⁹. Στο προοίμιο του Χάρτη της Βενετίας τα μνημειακά έργα των λαών περιγράφονται ως ζωντανές μαρτυρίες, φορτισμένες με το πνευματικό μήνυμα του παρελθόντος. Η ίδια η ανθρωπότητα νιώθει υπεύθυνη απέναντι στις μελλοντικές γενιές για την διάσωση τους και έχει χρέος να τα παραδώσει σε αυτές με όλο το πλούτο και την αυθεντικότητά τους. Βάση των ορισμών του Χάρτη της Βενετίας προκύπτει ότι, τόσο οι μεγάλες δημιουργίες, όσο και μικρότερες που απέκτησαν με το πέρασμα του χρόνου πολιτιστική σημασία, θεωρούνται ιστορικά μνημεία, καθώς μαρτυρούν ένα ιδιαίτερο πολιτισμό, μία ενδεικτική εξέλιξη ή ένα ιστορικό γεγονός. Η συντήρηση και η αποκατάσταση αυτών των μνημείων αποσκοπούν να τα διαδώσουν τόσο σαν έργα τέχνης όσο

εικ13: Ιερός Βράχος Ακρόπολης – Νέος Φωτισμός, Γιώργος Καραχάλης, Αθήνα, Ελλάδα 2020

⁰⁸ "Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage". UNESCO, πρόσβαση 8 Ιουλίου 2020, <https://whc.unesco.org/en/conventiontext/>

⁰⁹ Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Ιστοτόπων (ICOMOS, Γαλλικά: Conseil international des monuments et des sites) είναι ένας επαγγελματικός σύλλογος που εργάζεται για τη διατήρηση και προστασία των τόπων πολιτιστικής κληρονομιάς σε όλο τον κόσμο.

και σαν ιστορικές μαρτυρίες καθώς είναι αναπόσπαστα από την ιστορική στιγμή που αντιπροσωπεύουν και από τον χώρο όπου είναι τοποθετημένα¹⁰.

Πιο συγκεκριμένα, κάθε τι που χαρακτηρίζεται ως μνημείο, αποτελεί αυτό το αναμνηστικό σήμα που χαρακτηρίζει ένα γεγονός ή μία εποχή που έχει περάσει. Το μνημείο αποτελεί τον κρίκο αυτό της αλυσίδας που ενώνει το παρελθόν με το παρόν και το μέλλον. Κάθε απώλεια ενός τέτοιου κρίκου δημιουργεί και χάσματα στην ιστορία ενός ή περισσότερων πολιτισμών. Το ίδιο αποτελεί ένα προϊόν ανθρώπινης δραστηριότητας σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο (χρονική στιγμή και χώρο) που λειτουργεί ως τεκμήριο ύπαρξης ενός λαού αλλά και μιας αρχιτεκτονικής μορφής που υπήρξε στο παρελθόν. Μέσα από αυτήν την διαδικασία ο άνθρωπος πιστοποιεί την ύπαρξη του και δημιουργεί ιστορία για τους επόμενους του χρησιμοποιώντας ως μέσο την ίδια την αρχιτεκτονική. Τα χαρακτηριστικά που χρειάζεται να διαθέτει ένα έργο για να μπορεί να οριστεί ως μνημείο, είναι η πρωτοτυπία ή γνησιότητα, ο χρόνος (ιστορικότητα), η ποιότητα και ο συμβολισμός, δηλαδή το μήνυμα που μεταφέρει¹¹. Πολλές φορές κάποια έργα χαρακτηρίζονται μόνο για την πρωτοτυπία τους και την χρονικότητα τους, πράγμα που σημαίνει ότι δεν μπορούν να λειτουργήσουν ως μνημεία, αλλά παρόλα αυτά ορίζονται ως ιστορικά ντοκουμέντα. Κάθε ιστορικό ντοκουμέντο χρειάζεται μία ποιότητα η οποία δεν είναι πάντα σίγουρη καθώς η ίδια είναι υποκειμενική και εξαρτάται από τα αξιολογικά συστήματα των διαφόρων πολιτιστικών περιόδων. Το βασικότερο όμως χαρακτηριστικό είναι ο συμβολισμός, καθώς το ίδιο το έργο θα πρέπει να λειτουργεί ως φορέας ενός μηνύματος από το παρελθόν το οποίο θα πρέπει να εκφράζεται από την εκάστοτε μορφή του κάθε έργου. Έτσι λοιπόν, προκύπτει απ' όλα τα παραπάνω μία εξίσωση η οποία ορίζει το μνημείο και είναι:

Μ(νημείο) = ΣΠ(ρωτοτυπία) + ΣΧ(ρόνος) + Π(οιότητα) + Σ(υμβολισμός)¹², όπου ΣΠ και ΣΧ τα σύνολα των πρωτότυπων παρεμβάσεων και των χρονικών φάσεων αντίστοιχα.

Έχοντας πλέον κατανοήσει τη σημασία της αρχιτεκτονικής στη δημιουργία της ιστορίας, τους διάφορους ορισμούς που έχουν θεσπιστεί για να ορίσουν κάθε σημαντικό της έργο, τα χαρακτηριστικά τα οποία αυτή πρέπει να διαθέτει, αλλά και συγχρόνως κοιτώντας προς το μέλλον αυτών, μπορεί πλέον κανείς να είναι σε θέση να σχολιάσει την αντιμετώπισή τους στο παρελθόν, αλλά και να δώσει πιθανές λύσεις αντιμετώπισης για το μέλλον. Παρόλο λοιπόν που

10 The Venice Charter translated in Greek/Grec, μετ. Ε. Φερεντίνου (Greece: ICOMOS National Committee) σ.138

11 Γεώργιος Π. Λάββας, Ζητήματα Πολιτιστικής Διαχείρισης, επιμ. Ρίβα Λάββα και Μάνος Μικελάκης (Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος ΜΕΛΙΣΣΑ, 2010) σ.97

12 Λάββας, Ζητήματα Πολιτιστικής Διαχείρισης, σ.99

από τη δημιουργία του πολιτισμού κιάλας το ανθρώπινο είδος θα έπρεπε να στέκεται με σεβασμό απέναντι στα δημιουργήματα των προηγούμενων εποχών, ιδιαίτερα σε εκείνα που διατηρούσαν ή αποκτούσαν μία αξία μνημονική και συμβολική, στο παρελθόν υπήρχε μία αρνητική λογική, αυτή του περιορισμένου σεβασμού και της βαρβαρότητας απέναντι στο αρχιτεκτονικό απόθεμα, με αποτέλεσμα σπάνια να στεκόταν κάτι εμπόδιο στην αντικατάστασή του από νεότερα έργα.

Η λειτουργική και συμβολική αξία μίας επίλεκτης τοποθεσίας, η οποία μάλιστα ήταν για χρόνια οικούμενη από τον άνθρωπο, οδηγούσε πολλές φορές στην πρόκληση για το σημάδεμα αυτής με καινούργιες αρχιτεκτονικές μορφές που ανταποκρινόταν σε νέες ανάγκες, εφέσεις και δυνατότητες. Παρόλα αυτά, είναι γεγονός ότι εδώ και πολλά χρόνια υπάρχει η αναγκαιότητα της ύπαρξης των μνημείων. Έτσι θα πρέπει να καταλάβει κανείς ότι είναι αδήριτη ανάγκη και υποχρέωση να διατηρηθεί κάθε τι που αποτελεί ιστορικό τεκμήριο και πόσο μάλλον να γίνεται σωστή διαχείριση αυτών για να μπορέσει να εξελιχθεί μία πόλη τόσο λειτουργικά όσο και ανθρωπιστικά. Ξεκινώντας πάντα από ένα ορθό και αντικειμενικό χαρακτηρισμό ενός μνημείου ή ενός ιστορικού ντοκουμέντου, αλλά και μέσω της σωστής προώθησής του, αναδεικνύεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και το ίδιο το έργο, αλλά και η σημασία της αρχιτεκτονικής γενικότερα. Επίσης, η αναγνώριση των μνημείων ως των μόνων που περιέχουν αισθητικές αξίες, σε βαθμό ώστε να τα θεωρεί κανείς σταθερά στοιχεία της αστικής δομής, μπορεί να είναι μια απλοποίηση του προβλήματος. Αναμφίβολα, αν δεχτεί κανείς την υπόθεση ότι η πόλη είναι ένα έργο των χεριών του ανθρώπου και ένα έργο τέχνης στο σύνολό της, μπορεί να βρεθεί σε μια κατοικία ή σε κάποιο μικρότερο έργο, το οποίο μάλιστα μπορεί να είναι και σύγχρονο, μία έκφραση τόσο αξιόλογη όσο και σε ένα μνημείο¹³.

Υπερασπίζοντας και προωθώντας κάθε αξιόλογο αρχιτεκτονικό έργο είτε αυτό είναι χαρακτηρισμένο ως μνημείο και φέρει μια μεγάλη ιστορία είτε αποτελεί κάτι καινοτόμο που ήρθε για να προσφέρει στην εξέλιξη της ίδιας της αρχιτεκτονικής, μπορεί να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, δηλαδή της προώθησης της αρχιτεκτονικής κουλτούρας και ο αντίκτυπος που αυτή έχει στην κοινωνία. Γίνεται έτσι κατανοητό ότι ως σημαντική αρχιτεκτονική δεν μπορεί να χαρακτηριστεί μόνο κάθε τι παλιό το οποίο αποτελεί πλέον πολιτιστικό αγαθό, αλλά και όλα αυτά τα σύγχρονα έργα που έρχονται να εκσυγχρονίσουν την καθημερινότητα του ανθρώπου και να δώσουν τροφή για συζητήσεις αλλά και κίνητρα για την δημιουργία ακόμα περισσότερων νέων και σημαντικών έργων στο μέλλον. Τέτοιοι φορείς που υπερασπίζονται όλες τις σημαντικές εκφάνσεις της αρχιτεκτονικής δημιουργίας και δεν περιορίζονται σε συγκεκριμένη μερίδα

έργων, αποτελούν και όλες αυτές οι οργανώσεις που ασχολούνται με θέματα αρχιτεκτονικής και που δημιουργούν διάφορες δραστηριότητες για την καλύτερη δυνατή προώθηση και κατανόηση της αρχιτεκτονικής.

Πέρα λοιπόν από την δράση του Open House, το οποίο συμβάλει σε μεγάλο βαθμό σε αυτή την διαδικασία, υπάρχουν και τα διάφορα ινστιτούτα και μουσεία αρχιτεκτονικής τα οποία έχουν ενεργό ρόλο στην εξέλιξη και στην προβολή της αρχιτεκτονικής αλλά και στην καλλιέργεια της αρχιτεκτονικής κουλτούρας. Κοιτώντας λοιπόν τους σκοπούς και τις επιδιώξεις αυτών των φορέων, παρατηρεί κάποιος ότι όλοι έχουν ως στόχο να φέρουν στο επίκεντρο όλα αυτά τα θέματα της αρχιτεκτονικής, απευθυνόμενοι πάντα όχι μόνο σε επαγγελματίες αρχιτέκτονες αλλά και γενικότερα στο ευρύ κοινό και να δημιουργήσουν τόσο καλύτερες προϋποθέσεις προβολής των επιτευγμάτων της όσο και να διαμορφώσουν διάφορες συνθήκες πιο εύστοχης παρέμβασης στην ίδια την διαδικασία της παραγωγής της. Απότερως σκοπός τους είναι να φέρουν και τους δύο αυτούς αποδέκτες, επαγγελματίες και μη, στο ίδιο τραπέζι έτσι ώστε να αναπτύξουν έναν κριτικό διάλογο αλλά και ένα αίσθημα αρχιτεκτονικής κουλτούρας.

Έχοντας κάποιος αυτή την αρχιτεκτονική καλλιέργεια, αλλά και την κριτική ικανότητα, θα μπορούσε να έχει ενεργό ρόλο στη διαδικασία παραγωγής της αρχιτεκτονικής αλλά και στην βελτίωση των συνθηκών της. Επίσης επιστημονώντας τους στόχους της αρχιτεκτονικής που παραμένουν απραγματοποίητοι, αλλά και προβάλλοντας όλες αυτές τις σύγχρονες εξελίξεις και τάσεις της αρχιτεκτονικής δημιουργίας, τροφοδοτείται κάθε σκέψη και δίνει υποσχέσεις και κίνητρα για το τί θα μπορέσει να γίνει στο μέλλον. Για να πραγματοποιηθούν όλα αυτά, κάθε οργανισμός θέτει τις δραστηριότητες αυτές με τι οποίες πιστεύει ότι θα μπορέσει να πετύχει καλύτερα τον στόχο του. Τέτοιες δραστηριότητες μπορεί να είναι η οργάνωση εκθέσεων, η προώθηση εκδόσεων, δημοσιεύσεων και ερευνών που σχετίζονται με την αρχιτεκτονική, η θέσπιση βραβείων, η προκήρυξη διαγωνισμών, η οργάνωση σεμιναρίων, καλέσματα σε διάλογο μεταξύ κοινού και αρχιτεκτόνων, δημιουργία εργαστηρίων (workshops), αρχιτεκτονικές ξεναγήσεις σε μία μεγάλη γκάμα κτιρίων, κάτι δηλαδή που κάνει και το Open House^{14 15 16}. Όλα τα παραπάνω αποτελούν αυτά τα εργαλεία που βοηθούν στην ανάπτυξη της αρχιτεκτονικής κουλτούρας του ανθρώπου. Πλέον θα μπορούσε εύκολα να οριστεί ότι η αρχιτεκτονική είναι αυτή που μπορεί να επηρεάσει, να χαρακτηρίσει και να τονίσει μία εποχή καθώς

14 "Ο Σκοπός του Ελληνικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτονικής", Ελληνικό Ινστιτούτο Αρχιτεκτονικής, πρόσβαση 28 Αυγούστου 2020, <https://www.heliarch.gr/page/5076>

15 "Το Κέντρο Αρχιτεκτονικής της Μεσαογείου", ΚΕΠΠΕΔΗΧ-ΚΑΜ, πρόσβαση 28 Αυγούστου 2020, <https://www.chania-culture.gr/content/architektoniki>

16 "About us", Het Nieuwe Instituut, πρόσβαση 28 Αυγούστου 2020, <https://main.hetnieuweminstituut.nl/en/about-us>

επίσης και ότι τα αποθέματά της αποτελούν τα μέσα αυτά που πραγματοποιούν αυτή τη διαδικασία και πέρα από τη λειτουργική τους σημασία, δηλαδή την στέγαση λειτουργιών που αποτελεί και τον πρωταρχικό τους ρόλο, μπορούν να συνεισφέρουν με πολλούς ακόμα τρόπους στην εξέλιξη, τον χαρακτηρισμό και την σημασιοδότηση μιας πόλης.

Θα μπορούσε να οριστεί λοιπόν ως αρχιτεκτονική κληρονομιά μιας πόλης, κάθε αρχιτεκτονικό έργο που έχει οποιοδήποτε χρονικό προσδιορισμό, δηλαδή από το πιο παλιό έως το πιο σύγχρονο, έχει οποιαδήποτε κλίμακα και λειτουργική χρήση, παρουσιάζει μία ιστορική εξέλιξη ως προς την αρχιτεκτονική, την τεχνολογία, τον πολιτισμό, την κοινωνία, την οικονομία και την πολιτική, βοηθάει στην εξέλιξη, στην ανάγνωση και στην πιστοποίηση ενός τόπου, προσφέρει κίνητρα για την εξέλιξη και το σχολιασμό της αρχιτεκτονικής, έχει μία καλλιτεχνική αξία ή παρουσιάζει κάτι καινοτόμο, μπορεί σε συνεργασία με ένα σύνολο έργων να προσφέρει εμπειρίες, μνήμες και να σηματοδοτεί τον τόπο στον οποίο είναι χτισμένο, είναι εφήμερη κατασκευή ή έργο σε εξέλιξη με τέτοιο τρόπο όπου θα παρουσιάζεται η εφημερότητα του ή η διαδικασία εξέλιξής του αντίστοιχα. Όλα τα προηγούμενα θα μπορούσαν να ορίζονται σύμφωνα με τις ανάγκες και τις απαιτήσεις της εκάστοτε εποχής, αλλά και του εκάστοτε τόπου, όπως επίσης θα μπορούσαν και να εναλλάσσονται ή να αντικαθίστανται από νέα κάθε φορά, πάντα τηρώντας μία σωστή αναλογία σε σχέση με την χρονικότητά τους. Μέσα από αυτήν την διαδικασία, πολλά από

εικ.14: Het Nieuwe Instituut, Jo Coenen | Geert Coenen | M. van der Hulst, Ρότερνταμ, Ολλανδία

αυτά θα έχουν ίσως την δυνατότητα να καταφέρουν να οριστούν πιο εύκολα ως μνημεία στο μέλλον.

2.3. Η ΜΝΗΜΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΜΕ ΤΗΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Εκτός από όλους του ορισμούς, καλό θα ήταν να παρουσιάζεται η αρχιτεκτονική και από την σκοπιά της μνήμης και της εμπειρίας που προσδίδει σε έναν τόπο. Η ιστορία που δημιουργεί και τελικά διατηρείται μέσα από την αρχιτεκτονική, μπορεί κανείς να πει ότι προέρχεται από τον συνδυασμό αυτών των εννοιών, του τόπου, της εμπειρίας και της μνήμης. Ο τόπος αποτελεί το μέρος αυτό όπου η αρχιτεκτονική δημιουργείται, εξελίσσεται και εν τέλη αφήνει το σημάδι της σε αυτόν, είτε βραχυπρόθεσμα, είτε μακροπρόθεσμα. Κάθε τόπος είναι μοναδικός και η αρχιτεκτονική που υπάρχει σε αυτόν είναι διαφορετική από τις υπόλοιπες οι οποίες προέχονται από άλλους τόπους. Δηλαδή, ο τόπος είναι ο χώρος αυτός που έχει ένα ξεχωριστό δικό του χαρακτήρα, άρα κατά συνέπεια και μία μοναδική δική του αρχιτεκτονική ταυτότητα. Ο άνθρωπος λοιπόν στην περίπτωση του κτίζει, παίρνει δεδομένα από τον τόπο στον οποίο ζει. Αυτά τα δεδομένα είναι για παράδειγμα το συναίσθημα και τα υλικά με αποτέλεσμα ο ίδιος να επηρεάζεται από το περιβάλλον του και να δημιουργεί σύμβολα, δηλαδή έργα τέχνης που αντιπροσωπεύουν καταστάσεις ζωής.

Ο Schultz αναφέρει ότι η αρχιτεκτονική αντιπροσωπεύει ένα μέσο που προσφέρει στον άνθρωπο τη δυνατότητα να αποκτήσει ένα «υπαρξιακό έρεισμα». Ο άνθρωπος έχει την ανάγκη να νιώθει ότι οι καταστάσεις ζωής που βιώνει έχουν νόημα, και σκοπός της τέχνης είναι ακριβώς αυτός, να νοηματοδοτεί, να «διαφυλάσσει» και να μεταδίδει νοήματα¹⁷. Προσδιορίζει έτσι τον υπαρξιακό χώρο μέσα από τους όρους του τόπου και του χαρακτήρα τους οποίους μάλιστα τους αντιστοιχεί με τις βασικές ψυχικές λειτουργίες του προσανατολισμού και της ταυτότητας αντίστοιχα. Έτσι, το *Genius Loci*, δηλαδή το «Πνεύμα του Τόπου», όπως αναφέρεται, είναι ο ξεχωριστός αυτός χαρακτήρας που διαθέτει κάθε τόπος και εκπροσωπεί τη συγκεκριμένη πραγματικότητα προς την οποία πρέπει να προσαρμοστεί ο άνθρωπος¹⁸.

Έναν τόπο αποτελεί και η ίδια η πόλη με το περιεχόμενό της. Μία πόλη είναι δομημένη από αστικούς συντελεστές, όπως τους αναφέρει και ο Rossi¹⁹. Μέσα λοιπόν στους αστικούς συντελεστές ανήκουν και τα κτίρια. Όσο πιο

17 Christian Norberg-Schulz, *Genius Loci. Το πνεύμα του τόπου. Για μία φαινομενολογία της αρχιτεκτονικής*, μετ. Μίλτος Φραγκόπουλος, επιμ. Αναστασία Πεχλιβανίδου-Λιακατά (Αθήνα: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π., 2009) σ.6-7

18 Πεχλιβανίδου-Λιακατά, *Genius Loci. Το πνεύμα του τόπου. Για μία φαινομενολογία της αρχιτεκτονικής*, σ.5

19 Rossi, *Η αρχιτεκτονική της πόλης*, σ.35

καλά γνωρίζει κανείς αυτούς τους αστικούς συντελεστές και όσες περισσότερες εμπειρίες έχει με αυτούς, τόσο καλύτερα μπορεί να αντιληφθεί και τελικά να μάθει την ίδια την πόλη και κατ' επέκταση και την ιστορία της. Η πόλη είναι ο τόπος αυτός στον οποίο δημιουργούνται διάφορες εμπειρίες. Όταν ένας άνθρωπος αποφασίζει να επισκεφθεί ένα κτίριο της πόλης ή να διασχίσει την ίδια την πόλη για να εντοπίσει περισσότερα από ένα κτίρια με σκοπό να τα εξερευνήσει, καταφέρνει να αποκομίσει διαφορετικές εμπειρίες. Αυτές οι εμπειρίες που σχετίζονται με έναν τόπο ή ένα συγκεκριμένο μέρος ενός τόπου, μπορούν να προσφέρουν σε κάποιον είτε ευχάριστες είτε και δυσάρεστες στιγμές. Παρόλα αυτά, αυτές οι εμπειρίες, στο σύνολό τους, είναι και αυτές που δημιουργούν την εικόνα της πόλης. Όταν ένας άνθρωπος αποφασίζει να αποκτήσει εμπειρίες μέσα από έναν τόπο ή πιο συγκεκριμένα να τον εξερευνήσει για να καταφέρει να τον διαβάσει και να τον κατανοήσει, ξαφνικά γίνεται ένας flâneur, όπως τον αποκαλεί και ο Baudelaire²⁰ και πολλές φορές μάλιστα χωρίς να το έχει αντιληφθεί. Γίνεται δηλαδή αυτός ο περπατητής που γυρνά διαρκώς στην πόλη χωρίς σκοπό, παρατηρώντας ανθρώπους και καταστάσεις, ανακαλύπτοντας την πόλη και τις πολυδιάστατες πτυχές της και έχοντας ως στόχο να την καταλάβει, να γεμίσει εμπειρίες από αυτή και εν τέλη να εμπεδώσει όλα αυτά τα αστικά φαινόμενα^{21 22}.

Μέσα από αυτήν την εμπειρία της πόλης, αρχίζει σιγά σιγά να δημιουργείται και η μνήμη που έχει κανείς για αυτή, δηλαδή η μνήμη της ίδιας της πόλης. Η μνήμη αποτελεί μία συνάρτηση τόπου και χρόνου, όπου ο τόπος είναι όλα αυτά τα στοιχεία που χτίζουν και δημιουργούν την εικόνα της πόλης

εικ.15: Paul Gavarni, Le Flâneur, 1842

εικ.16: Wrapped Reichstag, Christo and Jeanne-Claude, WOLFGANG VOLZ/LAIF, Berlin, Germany, 1995

20 Charles Baudelaire, *The Painter of Modern Life*, (New York: Da Capo Press, 1964)

21 «Flâneur/Flâneuse» Προσεγγίζοντας τις έννοιες μέσα από τις τέχνες και τον οπτικό πολιτισμό του 19ου αι. στο Παρίσι*, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών - Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, πρόσβαση 13 Ιουλίου 2020, http://www.arch.ntua.gr/sites/default/files/project/6856/flaneur_flaneuse_sourila.pdf

22 LIFOTEAM, «Ο Flâneur είναι ο νέος Hipster», LIFO, 24 Μαρτίου 2011, <https://www.lifo.gr/team/hipsteria/24074>

και την ιστορία της, και χρόνος αυτό που αντιλαμβάνεται κανείς καθημερινά μέσα από την προσωπική του εμπειρία. Έτσι προκύπτουν οι τόποι – χώροι οι οποίοι με την σειρά τους γίνονται αναφορά και φέρουν την μνήμη αυτών των εμπειριών. Πολλές φορές για να αντιληφθούμε την πραγματικότητα, για να κατανοήσουμε το χώρο, για να προσέξει το βλέμμα μας κάτι συγκεκριμένο, κάτι καθημερινό, χρειάζεται να αναπαραχθεί μέσα από μία καλλιτεχνική διαδικασία. Χρειάζεται να στηθεί ένα σενάριο²³. Μπορεί λοιπόν να πει κανείς ότι οι διάφορες δράσεις που διαδραματίζονται σε μία πόλη και χρησιμοποιούν την ίδια και το περιεχόμενό της ως πρωταγωνιστές, καταφέρνουν να κάνουν τους κατοίκους αλλά και τους επισκέπτες της να προσέξουν παραπάνω τόσο την ίδια όσο και το περιεχόμενό της, να καταλάβουν καλύτερα την ιστορία και την εξέλιξή της, όπως επίσης και να δημιουργήσουν μνήμες μεταξύ των ίδιων και της πόλης. Μέσα λοιπόν από αυτήν την τριβή με την υλικότητα των πόλεων, οι δράσεις αυτές λειτουργούν ως διαμεσολαβητές ανάμεσα στο χώρο και την μνήμη.

Η σημασία όλου αυτού του αρχιτεκτονικού αποθέματος, που δομεί μία πόλη, στις διάφορες δράσεις που πραγματοποιούνται σε αυτή, περιγράφει το ρόλο τους μέσα στην ίδια, παρουσιάζει την ιστορία της, δηλώνει την ύπαρξή της στο παρελθόν και τελικά δημιουργεί την εικόνα της πόλης. Έτσι, αρχίζουν να οικειοποιούνται και να κατανοούνται και χώροι οι οποίοι ενδεχομένως πριν να μην είχαν κάποια σημασία για το κοινό, ενώ πλέον οι ίδιοι γίνονται τα στοιχεία αυτά που δομούν την ιστορία και την μνήμη της πόλης και κάνουν τους κατοίκους και τους επισκέπτες της να τα προσέχουν και να τα αντιλαμβάνονται καλύτερα. Τα διάφορα αυτά πολιτιστικά δρώμενα που αξιοποιούν τα υλικά στοιχεία της πόλης μπορούν εφήμερα να επανασηματοδοτήσουν τους ανώνυμους τόπους της πόλης και να τους κάνουν συμβολικά μνημεία μνήμης της εμπειρίας της πόλης, ταυτίζοντας το μνημείο με την ίδια τη μυθοπλασία που δημιουργεί²⁴.

23 Κατερίνα Πολυχρονιάδη, "Μνήμη της καθημερινής εμπειρίας της πόλης," στο: Μνήμη και Εμπειρία του Χώρου, επιμ. Σταύρος Σταυρίδης (Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, 2006) σ.111

24 Πολυχρονιάδη, "Μνήμη της καθημερινής εμπειρίας της πόλης," στο: Μνήμη και Εμπειρία του Χώρου, σ.131

3. ΟΙ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΣΕΙΩΝ ΣΗΜΕΡΑ

3.1. ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΤΟΥ 21ΟΥ ΑΙΩΝΑ

Όταν γίνεται αναφορά στην προβολή και στην προώθηση της αρχιτεκτονικής ενός τόπου για το κοινό καλό, την εξέλιξη και την εκπαίδευση της κοινωνίας, μπορεί να θεωρηθεί ότι τα αρχιτεκτονικά αποθέματα ενός τόπου, αποτελούν αυτά τα εκθέματα τα οποία ανήκουν σε ένα μεγαλύτερο πλαίσιο το οποίο ονομάζεται μουσείο. Ο προβληματισμός όμως που προκύπτει είναι ότι με τον τρέχοντα ορισμό, μάλλον δεν είναι σίγουρο αν τελικά μία δράση όπως το Open House θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως τέτοιο, όπως επίσης και για το αν τα κτίρια που παρουσιάζονται λειτουργούν όντως ως εκθέματα με την έννοια που αυτά "πρέπει" να έχουν όπως και στα "κανονικά" μουσεία. Κι όμως, η δράση αυτή έχει ως στόχο να μετατρέψει μια πόλη σε ένα ανοιχτό μουσείο με εκθέματα τα ίδια της τα κτίρια και την αρχιτεκτονική της και μάλιστα το πετυχαίνει, είναι όμως ένα μουσείο;

Ο τρέχον ορισμός αναφέρει ότι το μουσείο αποτελεί «ένα μόνιμο

εικ.17: (αριστερά) Pablo Picasso, Γυναίκα, Βαλλωρίς 1949 | (δεξιά) Μαρμάρινο Άγαλμα της Αφροδίτης, Αρχαία Αγορά, Αθήνα μέσα 3ου αι. π.Χ. Picasso and Antiquity, Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης 2019

ίδρυμα στην υπηρεσία της κοινωνίας και της ανάπτυξής της, ανοιχτό στο κοινό, που ερευνά τα υλικά αντικείμενα των ανθρώπων και του περιβάλλοντός τους, αποκτά αυτά τα αντικείμενα, τα διατηρεί, τα ερμηνεύει και πρωτίστως τα εκθέτει προς όφελος του κοινού, κυρίως μέσα από διαδικασίες μελέτης, εκπαίδευσης και ψυχαγωγίας»²⁵. Μέσα από αυτόν τον ορισμό, διαφαίνεται ότι το αντικείμενο αποτελεί αυτόν τον κυρίαρχο αλλά και μοναδικό πρωταγωνιστή, ενώ ο άνθρωπος έχει το ρόλο του παρατηρητή. Στην πραγματικότητα όμως, ο άνθρωπος είναι αυτός που ορίζει την ιστορία και δημιουργεί αυτά τα αντικείμενα που την συνοδεύουν και στην περίπτωση του ορισμού αυτού, ο άνθρωπος αποτελεί αυτόν τον αμέτοχο παρατηρητή ο οποίος λαμβάνει πληροφορίες, χωρίς να δημιουργούνται κριτικοί διάλογοι και εποικοδομητικές συζητήσεις μεταξύ ειδικών και ευρύ κοινού ή ακόμα και να υπάρχουν αμφισβητήσεις για την ορθότητα των πληροφοριών αυτών ή και διαφορετικές απόψεις.

Τα «αντικείμενα αποκτώνται και διατηρούνται», πράγμα φυσιολογικό και αναγκαίο, αλλά ταυτόχρονα και άκρως περιοριστικό, καθώς με αυτόν τον τρόπο κάθε τι που δεν είναι υλικό αντικείμενο (π.χ. μια τοπική δραστηριότητα μίας κοινότητας) ή κάτι που δεν μπορεί να αλλάξει εύκολα, έως και καθόλου, ιδιοκτησιακό καθεστώς (π.χ. στην περίπτωση του Open House ένα διαμέρισμα) αλλά και άλλα πολλά, δεν μπορούν να θεωρηθούν εκθέματα και ως εκ τούτου στο σύνολό τους δεν μπορούν να συγκροτήσουν ένα μουσείο. Είναι εύλογο να θεωρηθεί ότι αυτός ο ορισμός ανταποκρίνεται κυρίως στις απαιτήσεις του παρελθόντος και όχι του σήμερα. Πλέον υπάρχει η ανάγκη για περισσότερα είδη εκθεμάτων, αλλά κυρίως και για διαφορετικούς τρόπους αντιμετώπισης του μουσείου προς αυτά.

Όπως αναφέρεται στον ορισμό το μουσείου είναι «ίδρυμα στην υπηρεσία της κοινωνίας και της ανάπτυξής της», μία κοινωνία όμως δεν μπορεί να αναπτυχθεί μόνο από την προβολή αντικειμένων, που μάλιστα πρέπει να πληρούν και κάποιες προϋποθέσεις για να θεωρούνται ως εκθέματα ενός μουσείου. Το μουσείο πλέον χρειάζεται και κάτι πέρα από αυτό, χρειάζεται

εικ.18: Αφροδίτη της Μήλου, Μάρμαρο, Μήλος 150-50 π.Χ., Μουσείο του Λούβρου, Παρίσι, Γαλλία

25 "Museum Definition", ICOM, πρόσβαση 8 Σεπτεμβρίου 2020, <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/>

κάθε τι που μπορεί να προβάλει την εξέλιξη και την ιστορία μίας κοινωνίας, καταστάσεις ζωής, καθημερινές εμπειρίες ανθρώπων, διαλόγους μεταξύ αυτών, υλικά και άυλα αγαθά εντός και εκτός ενός κλειστού χώρου ο οποίος ονομάζεται μουσείο, χρειάζεται συνεχή εμπλουτισμό του περιεχομένου του και συνεχή εξέλιξη. Χρειάζεται να βγει εκτός των τεσσάρων τειχών, να ακολουθεί το σήμερα και να έχει πάντα αρωγό τον άνθρωπο, τον απλό τον άνθρωπο, τον επισκέπτη, αυτόν ανεξαρτήτου φυλής, κοινωνικού περιβάλλοντος, μορφωτικού επιπέδου, προτιμήσεων και πολλών άλλων. Το μουσείο έχει πλέον την ανάγκη και την υποχρέωση να εκπαιδεύσει και να εκπαιδευτεί, να μιλήσει και να ακούσει.

Η δράση των μουσείων στο σήμερα είναι πολλαπλή και τα ίδια ενώ διατηρούν τον ερευνητικό και επιστημονικό τους χαρακτήρα, παράλληλα επιζητούν όλο και περισσότερο τη διάδραση και την συμμετοχή πολλών αλλά και διαφορετικών κοινών. Μετά την διάσκεψη του ICOM²⁶ η οποία πραγματοποιήθηκε το 2016 στο Μιλάνο, διορίστηκε μία νέα μόνιμη επιτροπή, η Επιτροπή Ορισμών, Προοπτικών και Δυνατοτήτων του Μουσείου (MDPP, 2017-2019) με πρόεδρο την Jette Sandahl, για να μελετήσει τον τρέχοντα ορισμό. Μέσα λοιπόν από την διερεύνηση των κοινών αλλά και των βαθιά ανόμοιων συνθηκών, των αξιών και των πρακτικών των μουσείων στις διαφορετικές και ταχέως μεταβαλλόμενες κοινωνίες, η επιτροπή αυτή ήρθε αντιμέτωπη με τις διφορούμενες και συχνά αντιφατικές τάσεις στην κοινωνία αλλά και τις επακόλουθες νέες συνθήκες, υποχρεώσεις και δυνατότητες των μουσείων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τον Ιανουάριο του 2019 το ICOM να καλέσει τα μέλη και τις επιτροπές να συντάξουν έναν νέο ορισμό ο οποίος θα εκσυγχρονίζει την λειτουργία των μουσείων και θα τα κάνει να ακολουθούν τις εξελίξεις της κοινωνίας. Έτσι, η εκτελεστική επιτροπή του ICOM, κατά την διάρκεια της 139ης συνόδου της στο Παρίσι (21-22 Ιουλίου 2019) παρουσίασε προς ψήφιση τον νέο ορισμό του μουσείου ο οποίος θα ερχόταν να αντικαταστήσει τον ήδη υπάρχων. Παρόλα αυτά πραγματοποιήθηκε μία έκτακτη γενική συνέλευση του ICOM (EGA) στο Κιότο της Ιαπωνίας (7 Σεπτεμβρίου 2019), όπου και αναβλήθηκε η ψηφοφορία για τον νέο ορισμό του μουσείου. Έκτοτε βρίσκεται σε ισχύ ο ήδη υπάρχων ορισμός και τον Ιανουάριο του 2020 ορίστηκε μία νέα επιτροπή για την δημιουργία του νέου ορισμού²⁷.

Πριν διαβάσει κανείς αυτόν τον νέο ορισμό είναι εύλογο να αντιληφθεί ότι από την στιγμή που κάποιος ή κάποιιοι σκέφτηκαν και αποφάσισαν ότι ο ορισμός του μουσείου χρήζει αλλαγής, σημαίνει ότι πλέον δεν μπορεί να ανταποκριθεί πλήρως στις απαιτήσεις και τις εξελίξεις του σήμερα, αλλά και ότι τα μουσεία είναι πολύ δυναμικοί οργανισμοί με διαρκή εξέλιξη και εγρήγορση

26 Διεθνές Συμβούλιο των Μουσείων. Είναι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός που προωθεί και υποστηρίζει το έργο των μουσείων και των εργαζομένων τους σε παγκόσμιο επίπεδο

27 "Museum Definition", ICOM

και ότι κάθε μέρα προσπαθούν να διεκδικήσουν τον ρόλο τους²⁸. Στον νέο αυτό ορισμό αναφέρει ότι «τα μουσεία αποτελούν χώρους εκδημοκρατικοποίησης, ενσωμάτωσης και πολυφωνίας που προάγουν τον κριτικό διάλογο σχετικά με το παρελθόν και το μέλλον. Αναγνωρίζοντας και αντιμετωπίζοντας τις συγκρούσεις και τις προκλήσεις του παρόντος, φυλάσσουν αντικείμενα τέχνης και εμπιστεύονται δείγματα της κοινωνίας, διαφυλάσσουν ποικίλες μνήμες για μελλοντικές γενιές και εγγυώνται ίσα δικαιώματα και ισότιμη πρόσβαση για όλους τους ανθρώπους στην κληρονομιά. Τα μουσεία δεν έχουν στόχο το κέρδος. Είναι συμμετοχικά και διαφανή κι εργάζονται σε ενεργό σύμπραξη με διάφορες κοινότητες και για διάφορες κοινότητες για τη συλλογή, τη διατήρηση, την έρευνα, την ερμηνεία, την έκθεση και την ενίσχυση της κατανόησης του κόσμου, με σκοπό να συμβάλουν στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, την κοινωνική δικαιοσύνη, την παγκόσμια ισότητα και την πλανητική ευημερία.»²⁹

Το μουσείο του 21ου αιώνα αποτελεί μία χρονοκάψουλα η οποία είναι εφοδιασμένη με αντικείμενα από το παρελθόν, είναι ένας θεματοφύλακας της μνήμης μιας ιστορίας αξιών που είναι άρρηκτα δεμένες με τα αντικείμενα, αλλά παρόλα αυτά δεν ανάγονται μόνο σε αυτά. Είναι ένα μέρος όπου η εμπειρογνωμοσύνη έρχεται σε επαφή με την κοινή γνώμη. Είναι ο τόπος αυτός όπου εισέρχεται η κοινωνία και όπου οι διαφορετικές κοινωνικές ομάδες που ανήκουν σε αυτή, ανταλλάσσουν ιδέες, συμφωνούν και διαφωνούν με στόχο την εκπαίδευση, την έρευνα, την μελέτη και την ψυχαγωγία, αλλά πρωτίστως και για να δουν τον κόσμο, να το κατανοήσουν και εν τέλει να δράσουν ηθικά σε αυτόν. Το ίδιο το μουσείο δημιουργεί ένα τόπο στον οποίο δίνεται απτή έκφραση στις αξίες, οι οποίες είναι τόσο δυνατές επειδή είναι τόσο άυλες και στις οποίες προβλέπει η κοινότητα. Είναι αυτός ο ζωντανός οργανισμός που είναι ανοιχτός σε όλους, ο οποίος βάζει στην άκρη κάθε κοινωνική, πολιτική, θρησκευτική ή και άλλου είδους διάκριση. Είναι το σημείο αυτό όπου έρχονται σε επαφή το αντικείμενο με τον θεατή, η προσωπική άποψη με την συλλογική, το παρελθόν με το παρόν. Μέσα σε όλα αυτά, το μουσείο παραμένει θεματοφύλακας της ιστορίας, της κληρονομιάς και της τέχνης όπως επίσης δεν αποτελεί πλέον μόνο χώρο συλλογής, συντήρησης και μελέτης παλαιών αντικειμένων καθώς τα μουσεία δεν καθορίζονται πλέον αποκλειστικά από την μόνιμη συλλογή τους. Προσφέρει πρόσβαση στο κοινό για τα μοναδικά αντικείμενα που έχει, όχι όμως για την λατρεία και τον θαυμασμό τους, αλλά για να γεννήσει αφορμές για σκέψη, να εμπλουτίσει την προσωπική εμπειρία, τον προβληματισμό και την δράση.

Ο κόσμος γύρω αλλάζει και αναπτύσσεται διαρκώς και πολλά μουσεία

28 Νικόλας Γιατρομανόλης, "Τί είναι το μουσείο σήμερα;", στο: Τα Νέα της Τέχνης τ.247 (2019), <https://taneatistechinis.com/epikairotita/ti-einai-ena-moyseio-simera/>

29 "Museum Definition", ICOM

συμμετέχουν σε αυτήν την αλλαγή. Τα ίδια έχουν πολλαπλές αξίες αλλά και την ανάγκη της παρουσίας και της θέσης τους στα σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα, κάτι που πολλά από αυτά έχουν ήδη υιοθετήσει και υπηρετούν με εξαιρετικές πρωτοβουλίες, δράσεις και αποτελέσματα. Το έργο που επιτελείται μέσα από αυτά είναι εκπαιδευτικό, όπως επίσης και οι δρόμοι που έχουν ανοιχτεί μέσα από τους διαδικτυακούς τόπους έχουν οδηγήσει σε μια συνεχή διάδραση με το πολιτισμικό κοινό. Τα μουσεία οφείλουν να προσφέρουν μία σειρά από εμπειρίες, να διεγείρουν πνευματικά, αισθητικά και επιστημονικά τα κοινά τους, να προσαρμόζονται σε πολλούς ρόλους ανάλογα με τις κοινωνικές συνθήκες μέσα στις οποίες λειτουργούν. Για να το πετύχουν αυτό πρέπει να γίνουν εξωστρεφή και να καταφέρουν να προσελκύσουν νέα κοινά. Γίνεται αναφορά στα κοινά και όχι στο κοινό γιατί έτσι θα πρέπει να καταλάβει κανείς ότι τα μουσεία έχουν την υποχρέωση να απευθύνονται σε όλους ανεξαιρέτως και να συνδιαλέγονται με αυτούς αφού ο μουσειακός μονόλογος δεν είναι κάτι που αρκεί στη σύγχρονη εποχή. Έτσι, τα ίδια πρέπει να γίνουν ανταγωνιστικά και να προσπαθούν να κρατήσουν σε ισορροπία μία εικόνα που είναι διαχρονική αλλά ταυτόχρονα και σύγχρονη. Όποια μουσεία δεν το καταφέρουν αυτό ή αρκестούν στο ήδη παραδοσιακό και παρωχημένο μοντέλο, θα δουν σιγά σιγά τα κοινά τους να απομακρύνονται και να αναζητούν νέα τα οποία θα ασχολούνται με τον άνθρωπο και θα του προσφέρουν περισσότερες εμπειρίες.

Όλα τα παραπάνω σκιαγραφούν λίγο ή πολύ τον νέο ορισμό για τα μουσεία καθώς ανταποκρίνονται σε μία πραγματικότητα που πολλά από τα μουσεία έχουν αντιληφθεί ενώ άλλα όχι. Για να συνοψίσει κανείς όλα όσα έχουν ειπωθεί, αξίζει να αναφερθεί το ερώτημα και η απάντηση που δίνει ο Marcelo Rezende σχετικά με την αποστολή ενός μουσείου. Ποια είναι η κοινωνική αποστολή, ο ρόλος και η θέση ενός πολιτιστικού οργανισμού όπως είναι το μουσείο, σε σχέση με τις κοινότητες με τις οποίες συνδέεται; Όπως μπορεί να φανταστεί κανείς, δεν θα υπάρξει ποτέ μία και μοναδική απάντηση σε αυτό. Το μουσείο δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ως ένα ενιαίο, σταθερό και απαρέγκλιτο μοντέλο το οποίο θα πρέπει να αναπαράγεται οπουδήποτε, αγνοώντας το

εικ.19: Αφίσα από το συνέδριο "Το Μουσείο Μου. Το Μουσείο ως Σημείο Συνάντησης" που πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2019 στο Μουσείο Μπενάκη

εκάστοτε κοινωνικό, πολιτισμικό και ιστορικό πλαίσιο³⁰.

3.2. ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΩΣ ΕΝΑΣ ΤΡΙΤΟΣ ΧΩΡΟΣ

Σε συνέντευξή της η Μάρλεν Μούλιου³¹ κατά την διάρκεια του συνεδρίου "Το Μουσείο Μου: Το Μουσείο ως Σημείο Συνάντησης", που πραγματοποιήθηκε στις 20-21 Νοεμβρίου 2019 στο Μουσείο Μπενάκη, χαρακτηρίζει τα μουσεία ως κατεξοχήν εξαιρετικά παραδείγματα έκφρασης του Τρίτου Χώρου όπου οι ποιότητες αυτού του χώρου, εδώ και χρόνια, συζητούνται ως αξίες και αρχές της μουσειακής υπόστασης και λειτουργίας. Αυτές οι ποιότητες που διαθέτουν οι Τρίτοι Χώροι, ανεξάρτητα από το περιεχόμενο, τη θεματολογία της δράσης τους ή της μορφής τους, είναι η ενίσχυση της κοινωνικοποίησης, η ενθάρρυνση για την εμπλοκή των μελών, η αίσθηση ασφάλειας που προσφέρουν αλλά και το γεγονός ότι είναι καθολικά προσβάσιμοι³². Ο όρος αυτός του Τρίτου Χώρου ανήκει στον Αμερικανό κοινωνιολόγο Ray Oldenburg και πρωτοεμφανίστηκε στο βιβλίο του "The Great Good Place" (1989) ως αίτημα αναβίωσης της έννοιας της κοινότητας υπό όρους αστικού σχεδιασμού και κατ'επέκταση για να προσδιορίσει τα πεδία που έχουν ως αίτημα τον εκδημοκρατισμό της κοινωνίας και την συμμετοχή των πολιτών στα κοινά.

Ο Oldenburg στα τέλη της δεκαετίας του '80, μέσα από την μελέτη του για την δομή της αμερικάνικης κοινωνίας, παρατήρησε ότι ο τρόπος ανάπτυξης των αμερικάνικων πόλεων οδήγησε στην απομόνωση του ατόμου. Όλη αυτή η κατάσταση ξεκίνησε μετά την λήξη του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου όπου και δημιουργήθηκε το πρόβλημα στέγασης των βετεράνων και που τελικά η μόνη λύση για την στέγασή τους ήταν στα προάστια των πόλεων. Αυτή η αρχή οδήγησε σε μια σειρά από κοινωνικές αλλαγές όπως ήταν και η ανάπτυξη του κοινωνικού δικτύου και κατ'επέκταση της ίδιας της αυτοκινητοβιομηχανίας. Έτσι υπήρξε μια μεγάλη άνοδος στα προάστια και συγκεκριμένα κατά την περίοδο των δεκαετιών '50 και '60 αυτά χαρακτηρίστηκαν για τον μεγάλο καταναλωτισμό τους. Εκείνη την εποχή έπαιξε πολύ μεγάλο ρόλο και το ίδιο το κράτος το οποίο πρόσφερε στους Αμερικανούς πολίτες επιδοτήσεις, φοροαπαλλαγές και χαμηλά στεγαστικά δάνεια για να εγκαταλείψουν τα αστικά κέντρα και να κατευθυνθούν προς την περιφέρεια αυτών. Αυτές οι μετακινήσεις αφορούσαν τις μεσαίες και ανώτερες κοινωνικές τάξεις κάτι που οδήγησε

30 Marcelo Rezende, "Πως μπορούν να βγουν τα μουσεία από την κρίση και να γίνουν living room της κοινωνίας.", στο: Αθηνόραμα, 19 Νοεμβρίου 2019, https://www.athinorama.gr/cityvibe/article/pos_mporoun_na_bgoun_ta_mouseia_apo_tin_krisi_kai_na_ginoun_to_living_room_tis_koinonias-2538648.html

31 Επίκουρη Καθηγήτρια Μουσειολογίας, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, ΕΚΠΑ

32 Μάρλεν Μούλιου, "Τα μουσεία ως το living room της κοινωνίας.", στο: Αθηνόραμα, 19 Νοεμβρίου 2019, https://www.athinorama.gr/cityvibe/article/pos_mporoun_na_bgoun_ta_mouseia_apo_tin_krisi_kai_na_ginoun_to_living_room_tis_koinonias-2538648.html

μάλιστα στην δημιουργία μιας κοινωνίας δύο ταχυτήτων, όπου οι μετανάστες και τα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα παρέμειναν στα αστικά κέντρα, ενώ οι μεσαίες και οι ανώτερες κοινωνικές τάξεις μετακινήθηκαν στα προάστια. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την κρίση των πόλεων. Όσον αφορά αυτούς που διέμεναν στα προάστια η ανάπτυξη του αστικού δικτύου που ένωνε την πόλη με αυτά, αλλά και τα ίδια μεταξύ τους, επιτελούσε και έναν ρόλο ευρύτερα πολιτικό και κοινωνικό. Ο Mike Davis (1992) παρατήρησε ότι ο δημόσιος δρόμος μετατράπηκε από χώρος συλλογικής έκφρασης σε δρόμο μεγάλων ταχυτήτων με αποτέλεσμα να χαθεί έτσι η συνύπαρξη μεταξύ των ανθρώπων. Ο Oldenburg αναφέρει ότι ο μέσος Αμερικανός πολίτης ζούσε πλέον σε κατοικίες οι οποίες είχαν ελάχιστες διαφορές μεταξύ τους και ότι πλέον η ζωή τους αποτελούσε μία ρουτίνα μεταξύ σπιτιού και δουλειάς. Προέκυψε έτσι έντονα η ανάγκη αναζήτησης για άτυπους δημόσιους χώρους οι οποίοι θα λειτουργούσαν ως βαλβίδα κοινωνικής εκτόνωσης. Όλα αυτά οδήγησαν τον Oldenburg να σκιαγραφήσει τα βασικά χαρακτηριστικά του Τρίτου Χώρου, δίνοντας έτσι την αρχή για μια πολεοδομικού τύπου προσέγγιση ενός μεταπολεμικού κοινοτικού ανήκειν³³.

Ως **«Πρώτο Χώρο»** ο Oldenburg παρουσιάζει το περιβάλλον της κατοικίας, αυτόν τον προσωπικό και οικείο χώρο ο οποίος είναι σταθερός, προβλέψιμος και προσφέρει ασφάλεια στον άνθρωπο, αφού ο ίδιος εκεί μπορεί να διαχωριστεί από την παρουσία ενός ξένου και να αποκτήσει την ιδιωτικότητα του. Από την άλλη πλευρά ως **«Δεύτερος Χώρος»**, δηλώνεται ο εργασιακός, όπου κατά την διάρκεια της εργασίας του ο άνθρωπος έρχεται σε επαφή με συγκεκριμένα άτομα και αποκτά έναν πολύ συγκεκριμένο ρόλο. Ο άνθρωπος αφιερώνει την μέρα του σε αυτούς τους δύο χώρους και στερείται αυτόν του Τρίτου Χώρου στον οποίο επικρατεί η κοινωνικότητα και η διασκέδαση. Ο **«Τρίτος Χώρος»** είναι αυτός ο ουδέτερος άτυπος δημόσιος χώρος ο οποίος είναι ανοιχτός προς όλους και κανένας μπορεί να φτάσει εκεί πολύ εύκολα και να εισέλθει σε αυτόν, εάν και εφόσον το επιθυμεί και χωρίς να του το έχει επιβάλει κάποιος, όπως επίσης και να εξέλθει από αυτόν αντίστοιχα χωρίς κάποιο άγχος και προγραμματισμό. Οι χώροι αυτοί μπορούν να εντοπιστούν σε όλους τους μεγάλους και σημαντικούς πολιτισμούς, είναι αυτοί όπου ο άνθρωπος περνάει τον χρόνο που έχει στην διάθεσή του μεταξύ της οικίας και της εργασίας του, το σημείο αυτό στο οποίο μπορεί να χαλαρώσει, να συναντήσει οικεία πρόσωπα ή και να γνωρίσει νέα. Αυτοί οι χώροι είναι φιλόξενοι και καλλιεργούν ουσιαστικές κοινωνικές εμπειρίες μεταξύ διαφορετικών ανθρώπων. Σε αυτούς τους χώρους ενθαρρύνεται η κοινωνική

33 Ροϊνιώτη Ελίνα, * Ο χώρος στα μαζικά πολυχηρστικά διαδικτυακά παιχνίδια ρόλων (MMORPG): παιχνίδι, κοινωνικότητα, διαμεσολάβηση*, Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, 2018, <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/42998#page/1/mode/2up>

ισότητα και η ανεπίσημη οικειοθελή συμμετοχή στα κοινά, όπου ο καθένας έχει ελευθερία στην έκφραση και στην ανταλλαγή ιδεών. Στο τέλος μιας επίσκεψης σε έναν τέτοιο χώρο, οι επισκέπτες έχουν περάσει όμορφα, έχουν χτίσει σχέσεις, έχουν καλλιεργηθεί πνευματικά και σίγουρα έχουν ενδυναμωθεί ψυχολογικά, τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο. Τα χαρακτηριστικά αυτά που παρουσιάζουν την εικόνα ενός Τρίτου Χώρου κατά τον Oldenburg είναι ότι: αποτελεί ένα ουδέτερο έδαφος, έναν εξισωτικό χώρο, έναν χώρο ανοιχτό και προσβάσιμο, έναν χώρο όπου ο διάλογος αποτελεί την βασική δραστηριότητα, υπάρχει παρουσία θαμώνων, έχει "χαμηλό" προφίλ, μεταδίδει μία αίσθηση παρόμοια με εκείνη του σπιτιού, είναι ένας χώρος ο οποίος διαπνέεται από μία παιγνιώδη διάθεση, δηλαδή χαρακτηριστικά τα οποία εντοπίζονται σε πολλά από τα μουσεία του 21ου αιώνα, αλλά και στην ίδια την δράση του Open House.

3.3. ΑΠΟ ΤΟ OPEN HOUSE ΣΤΟ ΥΠΑΙΘΡΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΟΙΚΟΜΟΥΣΕΙΟ

Τα είδη αυτά των μουσείων τα οποία θα μπορούσαν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις, το μέγεθος αλλά και ενδεχομένως στο περιεχόμενο της δράσης του Open House, θα ήταν τα **Υπαίθρια Μουσεία (Open-air Museums)** και τα **Οικομουσεία (Ecomuseums)**. Και τα δύο αυτά είδη μουσείων χαρακτηρίζονται για την παρουσίαση των εκθεμάτων τους εκτός των τειχών ενός κτιρίου, καθώς αυτά εκτίθενται σε εξωτερικούς χώρους.

Το Υπαίθριο Μουσείο (Open-air Museum) αποτελεί ένα παραδοσιακό μουσείο το οποίο διαχειρίζεται και προβάλλει μία συλλογή αντικειμένων και κτιρίων σε ένα ανοιχτό και ασφαλές περιβάλλον. Τα διάφορα αυτά παλιά κτίσματα, αφαιρούνται από το σημείο όπου βρίσκονται, συλλέγονται, ανακατασκευάζονται και επιπλώνονται με τα αντίστοιχα αντικείμενα σε αυτόν τον νέο τόπο για να δημιουργήσουν και να αναπαραστήσουν μία εικόνα της ζωής του παρελθόντος. Πρωτοστάτης της ιδέας αυτής ήταν ο δάσκαλος, λόγιος και λαογράφος Artur Immanuel Hazelius ο οποίος άρχισε να μελετά την παλαιότερη λαϊκή αρχιτεκτονική με επιστημονική τεκμηρίωση. Ο ίδιος είχε επηρεαστεί από τον Όσκαρ II της Σουηδίας ο οποίος είχε φτιάξει το δικό του προσωπικό υπαίθριο μουσείο. Ο Hazelius μέσα από αυτήν την διαδικασία ήθελε να τονίσει την σημασία της διατήρησης της αγροτικής παράδοσης απέναντι σε μία ολοένα και πιο βιομηχανοποιημένη κοινωνία. Έτσι, ξεκίνησε το 1885 να συλλέγει κτίρια ως μέρος του "Museet Nordiska" στη Στοκχόλμη και το 1891 δημιούργησε το μουσείο "Skansen" επίσης στην Στοκχόλμη το οποίο και αποτελεί το πρώτο υπαίθριο μουσείο. Τα μουσεία αυτά λοιπόν, αποτελούνται συνήθως από στοιχεία λαϊκής και προ-βιομηχανικής αρχιτεκτονικής, όπου μέσα από

αυτό το μοντέλο πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος μιας καθορισμένης εθνοτικής ομάδας σε έναν καθορισμένο χρόνο, δίνουν μια ολοκληρωμένη ιδέα της ζωής και των παραδόσεων των διάφορων κοινωνικών στρωμάτων. Απώτερος σκοπός τους είναι ότι μέσω της διάσωσης όλων αυτών των παραμελημένων κτιρίων και κατασκευών από την βέβαιη καταστροφή τους, αλλά και μέσω της εναλλακτικής ερμηνείας αυτής της κληρονομιάς, τεκμηριώνονται οι παλαιότερες μορφές ζωής, οι τρόποι διαβίωσης, οι πολιτιστικές συνήθειες και τα λαογραφικά έθιμα. Κατά τον Alexander Davydov, το υπαίθριο μουσείο είναι ένα μοντέλο της εθνοσφαιρας, ως μία συγκεκριμένη μορφή φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος το οποίο περιέχει έναν τόπο, μία λαϊκή αρχιτεκτονική και τους αντίστοιχους εσωτερικούς χώρους, χρώματα, μυρωδιές, ήχους, αλλά και ζωντανές διαδικασίες διαχείρισης της φύσης και πρότυπα συμπεριφοράς³⁴. Μέσα από αυτήν την διατήρηση και προβολή όλων αυτών των υλικών και άυλων εκθεμάτων, στόχος είναι να ενισχυθεί η πολιτιστική ταυτότητα αυτών των τόπων που παρουσιάζονται, αλλά και να καταλάβουν και να κατανοήσουν οι επισκέπτες την πλούσια και σημαντική κληρονομιά τους.

Από την άλλη πλευρά, το Οικομουσείο (Ecomuseum) εμφανίστηκε ως όρος το 1970 από τον αρχαιολόγο και μουσειολόγο Hugues de Varine και το πρώτο οικομουσείο "Le Creusot-Montecreau" δημιουργήθηκε το 1971 στην Γαλλία

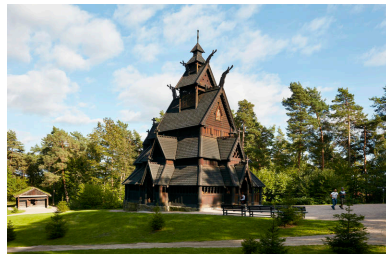
εικ.20: Nordiska Museet, Στοκχόλμη, Σουηδία

εικ.21: Υπαίθριο Μουσείο Skansen, Στοκχόλμη, Σουηδία

εικ.22: Οικομουσείο Creusot Montceau, Le Creusot, Γαλλία

εικ.23: Σύλλογή του Βασιλιά Όσκαρ II, Haakon Harris Norsk Folkemuseum, Όσλο, Νορβηγία

³⁴ Alexander Davydov, "International Yearbook 2013 «Open-air Museums»", στο Postmodern Choreographing of the Past - Open-air Museums "Dancing" with Communities, επιμ. Nikola Krstović, 2017, σελ. 171 - 193

από τον μουσειολόγο Georges Henri Rivière, ογδόντα χρόνια ακριβώς από τη δημιουργία του πρώτου υπαίθριου μουσείου. Το οικομυσειό σε αντίθεση με το υπαίθριο μουσειό, δεν συγκεντρώνει τα εκθέματά του σε ένα νέο περιβάλλον, αλλά τα διατηρεί στις αυθεντικές τους θέσεις και επικεντρώνεται στην ταυτότητα της περιοχής στην οποία αυτά βρίσκονται. Τα εκθέματα αυτά αποτελούν επιλεγμένα στοιχεία στον ανοιχτό χώρο και μπορούν να είναι κινητά, ακίνητα, υλικά και άυλα αγαθά, τοπία και δάση, σπίτια με τα εσωτερικά τους αντικείμενα, αγροκίες, όπως επίσης και φολκλорικά στοιχεία και έθιμα. Γενικότερα συμπεριλαμβάνει σχέσεις ανάμεσα στην ανθρωπότητα και το περιβάλλον και τα εκθέματα που προβάλλει, δεν συλλέγονται ούτε και διατηρούνται με την παραδοσιακή μουσειολογική έννοια. Στην περίπτωση αυτού του μουσείου δεν υπάρχει κοινό καθώς απευθύνεται κυρίως στις τοπικές κοινωνίες όπου και βρίσκεται. Σκοπός του είναι η ανάδειξη και η προστασία όλων αυτών των στοιχείων της ιδιαίτερης φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής που παρουσιάζεται με τέτοιο τρόπο ώστε οι κοινότητες να μπορούν να ερμηνεύσουν και να δώσουν αξία στην υλική και άυλη κληρονομιά τους μέσα από την μελέτη και την εξήγηση της ιστορίας του τόπου τους. Μία δεύτερη βασική διαφορά των οικομυσειών και των υπαίθριων μουσειών είναι ότι τα πρώτα βασίζονται στην τοπική συμμετοχή. Όλο αυτό που προκύπτει

εικ.24: Υπαίθριο Μουσείο ÁRBÆR, Ρέικιαβικ, Ισλανδία

ως αποτέλεσμα, αποτελεί παραγωγική συνεργασία μεταξύ της τοπικής κοινωνίας και των επίσημων κρατικών φορέων οι οποίοι και αποτελούνται από επαγγελματίες ερευνητές. Οι κάτοικοι ενθαρρύνονται να συμμετέχουν και να συνδυάζουν την πρακτική τους γνώση με την ακαδημαϊκή εμπειρία για να καταφέρουν να υλοποιήσουν και τελικά να διατηρήσουν το έργο αυτό.

Το Open House είναι αυτή η δράση που αξιοποιεί μία ολόκληρη πόλη προβάλλοντας τα διάφορα αρχιτεκτονικής σημασίας έργα τα οποία βρίσκονται διάσπαρτα μέσα σε αυτή. Μέσα από αυτήν την διαδικασία παρουσιάζει τις ποιότητες και την ιστορία ενός τόπου και "διασώζει" κάθε έργο που προβάλλει αφού αυτομάτως μέσα από αυτήν την διαδικασία το μετατρέπει σε έκθεμα και αποτελεί πλέον αντικείμενο παρατήρησης και θαυμασμού. Επίσης προβάλλονται οι διάφορες σχέσεις ανθρώπου κληρονομιάς και ανθρώπου αρχιτεκτονικής όπως επίσης και η καθημερινότητα των ενοίκων του κάθε έργου, αφού τα αντικείμενα τα οποία βρίσκονται μέσα στα κτίρια παρουσιάζουν τον τρόπο ζωής τους και δηλώνουν ότι αυτά τα κτίρια εξακολουθούν να είναι ζωντανό οργανισμό, κάτι που στην πραγματικότητα ισχύει αφού λειτουργούν κανονικά και ως αποτελούν εκθέματα για λίγο. Τέλος, η δράση αυτή βασίζεται στην συνεργασία της τοπικής κοινότητας με έμπειρους ανθρώπους οι οποίοι σε συνδυασμό φέρνουν εις πέρας την δράση αυτή. Καταλαβαίνει κανείς ότι το Open House βρίσκεται κάπου ανάμεσα στα Υπαίθρια Μουσεία και τα Οικομουσεία.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η συγκεκριμένη ερευνητική εργασία δεν ασχολήθηκε με ένα συγκεκριμένο αρχιτεκτονικό ζήτημα ή κάποιο συγκεκριμένο αρχιτεκτονικό έργο. Ασχολήθηκε με την ίδια την έννοια της αρχιτεκτονικής και το πώς αυτή μπορεί να είναι σημαντική για τον άνθρωπο ως ύπαρξη αλλά και πώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί η έννοια και ο σκοπός της για την βελτίωση διαφόρων ζητημάτων μιας κοινωνίας. Μέσα λοιπόν από την αρχιτεκτονική κουλτούρα που πρέπει να διαθέτει κάθε άνθρωπος παρουσιάζεται και αυτός ο νέος τρόπος λειτουργίας των μουσείων.

Έχει γίνει κατανοητό ότι ένα μεγάλο μέρος των κατοίκων μιας πόλης δεν γνωρίζει τον τόπο στον οποίο ζει, όπως επίσης και δεν αντιλαμβάνεται τη σημασία του περιεχομένου του. Ήταν η πρωτοβουλία της Thornton που ξεκίνησε την δράση του Open House ως αναγκαιότητα για να ανακαλύψουν οι κάτοικοι τον τόπο στον οποίο ζουν. Μία δράση η οποία απευθύνεται κυρίως στους κατοίκους της πόλης στην οποία και λαμβάνει χώρα κάθε φορά και έχει ως στόχο να τους συγκεντρώσει όλους αυτούς μαζί για να συμβάλλουν στην κάλυψη αυτού του χάσματος που εξακολουθεί να υπάρχει μεταξύ κοινωνίας και αρχιτεκτονικής, στην διαφύλαξη της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, στην άμεση επαφή και εμπειρία με τα ίδια τα κτίρια, και ως αποτέλεσμα όλων αυτών, στην δημιουργία διαλόγων για την πόλη και στην απαίτηση για κάτι καλύτερο στο μέλλον. Παρουσιάζεται λοιπόν η εξέλιξη της ιστορίας της πόλης μέσα από μια συμμετοχική διαδικασία και μια καθολική ισότητα που κυριαρχεί σε όλους του τομείς, όπου η κοινότητα ως εθελοντές και οι ειδικοί συνεργάζονται για να εκπληρώσουν τον στόχο της δράσης. Μία δράση η οποία δίνει το βήμα στα διάφορα είδη αρχιτεκτονικών έργων να γίνουν εκθέματα όπως επίσης δίνει και το βήμα σε όλους τους ανθρώπους ανεξαρτήτου ηλικίας, φύλλου, προτιμήσεων κλπ. να γίνουν κομμάτι της.

Μέσα από αυτήν την δράση γίνονται όλοι ένα μεταξύ τους, μαθαίνουν μέσα από αυτήν την διαδικασία τί σημαίνει αρχιτεκτονική αλλά και την σημασία της συνεισφοράς και της συνεργασίας. Η δράση αυτή προσφέρει διάφορες εμπειρίες και καλύπτει τα διάφορα κοινά της όπου μέσα από τις παράλληλες δράσεις, παρουσιάζει την αρχιτεκτονική από διαφορετικές σκοπιές προκαλώντας έτσι το ενδιαφέρον τους. Έχει δημιουργηθεί έτσι ένα ισχυρό brand name του οποίου τα ποσοστά ανταπόκρισης, ολόένα και αυξάνονται πετυχαίνοντας μάλιστα και τον στόχο της δράσης ότι η πλειοψηφία των επισκεπτών δεν έχει κάποια σχέση με την αρχιτεκτονική. Το Open House είναι αυτό το ιδανικό μοντέλο μουσείου που παρουσιάζει την πόλη ως τέτοιο και την

αρχιτεκτονική της ως εκθέματα, χωρίς όμως το ίδιο θα επιθυμεί ή να έχει ως στόχο να λειτουργήσει ως μουσείο κάποια στιγμή. Μέσω αυτών των εκθεμάτων προσφέρει διάφορες εμπειρίες και δραστηριότητες και φέρνει στο επίκεντρο μαζί με τα εκθέματα και τον ίδιο τον άνθρωπο.

Η αρχιτεκτονική είναι πολύ σημαντική καθώς αποτελεί ένα κομμάτι της ιστορίας την οποία μάλιστα και ορίζει. Η αρχιτεκτονική είναι αυτή που αποτελεί σε μεγάλο βαθμό την πολιτιστική κληρονομιά όλων των λαών. Η ίδια πρέπει να διασώζεται από τον βέβαιο θάνατό της καθώς έτσι θα δημιουργήσει κενά στην ιστορία που θα παραδώσει στις επόμενες γενιές. Πρέπει να γίνεται σωστή επιλογή αυτών των έργων της αρχιτεκτονικής και να αντιμετωπίζονται όλα ισάξια είτε αυτά είναι μνημεία είτε όχι. Η σημαντική αρχιτεκτονική δεν βρίσκεται μόνο στα πολιτιστικά αγαθά, αλλά και σε κάθε σύγχρονο έργο. Πρέπει αυτά να παρουσιάζονται στους ανθρώπους και να φέρνουν στο ίδιο τραπέζι επαγγελματίες και ευρύ κοινό και να δημιουργούνται κριτικοί διάλογοι, δίνοντας έτσι την ευκαιρία στο ευρύ κοινό να έχει ενεργό ρόλο στην διαδικασία παραγωγής της αρχιτεκτονικής αλλά και στην βελτίωση των συνθηκών της. Μέσα από όλη αυτή την διαδικασία να δίνονται υποσχέσεις και κίνητρα για το τί μπορεί να επιτευχθεί στο μέλλον.

Κάθε τόπος έχει τον δικό του χαρακτήρα και δεν μπορεί να αλλάξει. Μέσα από την αρχιτεκτονική ο άνθρωπος αποκτά ένα υπαρξιακό έρεισμα, οι εμπειρίες του μέσα στην πόλη είναι και αυτές που δημιουργούν την εικόνα της. Πολλές φορές για να κατανοήσει κάποιος κάτι, χρειάζεται να αναπαραχθεί μέσα από μία δράση που θα του προσφέρει διάφορες εμπειρίες, εμπειρίες που λειτουργούν ως διαμεσολαβητές μεταξύ χώρου και μνήμης και θα βοηθήσουν τον άνθρωπο να οικειοποιηθεί και να κατανοήσει χώρους που μέχρι πρότινος να μην είχαν καμία σημασία για αυτόν.

Όσον αφορά τα αντικείμενα, αυτά δεν μπορούν να αποτελούν πλέον αυτοσκοπό των μουσείων. Ο άνθρωπος τα δημιουργεί για να συνοδεύουν την ιστορία που ο ίδιος πλάθει. Τα είδη εκθεμάτων θα μπορούσαν να είναι πολλά, όπως επίσης δεν χρειάζεται απαραίτητα να συλλέγονται ούτε να αντιμετωπίζονται όλα με τον ίδιο τρόπο. Το μουσείο έχει επίσης την ανάγκη από καταστάσεις ζωής, καθημερινές εμπειρίες ανθρώπων και διαλόγους μεταξύ αυτών. Χρειάζεται τον άνθρωπο, το κάθε είδος ανθρώπου. Το ίδιο αποτελεί τον τόπο αυτό όπου εισέρχεται η κοινωνία και οι διαφορετικές κοινωνικές ομάδες που ανήκουν σε αυτή, ανταλλάσσουν ιδέες. Τα μουσεία έχουν πολλαπλές αξίες αλλά και την ανάγκη της παρουσίας και της θέσης τους στα σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα, αν και πολλά από αυτά το πράττουν ήδη. Δεν θα υπάρξει ποτέ μία και μοναδική απάντηση για το ποια είναι η κοινωνική αποστολή, ο ρόλος και η θέση ενός μουσείου. Δεν μπορεί να θεωρηθεί ως κάτι ενιαίο που απαντάει σε

διάφορους τόπους αγνοώντας το εκάστοτε κοινωνικό πολιτισμικό και ιστορικό πλαίσιο. Το μουσείο πρέπει να αποτελεί αυτόν το τρίτο χώρο που βρίσκεται χρονικά ανάμεσα από την οικία και την εργασία του ανθρώπου. Ο χώρος αυτός όπου ενισχύεται η κοινωνικοποίηση, ενθαρρύνεται η εμπλοκή μεταξύ των επισκεπτών του, που προσφέρει μία ασφάλεια και σαφώς είναι καθολικά προσβάσιμος.

Τα υπαίθρια μουσεία και τα οικομουσεία είναι και αυτά που ταυτίζονται περισσότερο με την λειτουργία και την έκταση της δράσης του Open House. Είναι αυτά που έχουν προσθέσει στην σφαίρα της μουσειολογίας την προβολή διάφορων ειδών εκθεμάτων, εναλλάξιμων, που παρουσιάζονται εκτός του αυστηρού ορίου των τεσσάρων τειχών ενός μουσείου και δεν είναι απαραίτητα κτήμα του ίδιου. Είναι αυτά που έχουν δώσει την περισσότερη ευκαιρία στον άνθρωπο για να συμμετέχει στον σκοπό και την λειτουργία τους.

Με αφορμή λοιπόν αυτήν την δράση αλλά και μέσω της προσπάθειας ανάδειξης της και ισχυροποίησής της στον μουσειακό κόσμο, παρουσιάζεται η σημασία της αρχιτεκτονικής κουλτούρας αλλά και η αναγκαιότητα εκσυγχρονισμού των μουσείων του 21ου αιώνα. Το Open House προτείνεται ως ένα νέο κατάλληλο μουσειακό παράδειγμα για τους ακόλουθους λόγους: ο τρόπος που παρουσιάζει τα "εκθέματά" του, η σχέση που αυτό έχει με τον άνθρωπο, το βήμα που του δίνει, όπως επίσης και τις εμπειρίες που του προσφέρει. Επίσης, σημαντικό ρόλο παίζει και η συνεχώς ανανεωμένη διάθεση που έχει αλλά και η εύκολη προσαρμογή που διαθέτει για κάθε τόπο στον οποίο δραστηριοποιείται. Το Ανοιχτό Μουσείο λοιπόν δεν είναι αυτό που βρίσκεται εκτός των τεσσάρων τειχών, αλλά κάθε είδος μουσείου το οποίο είναι ανοιχτό στο περιεχόμενό του, στους τρόπους με τους οποίους το παρουσιάζει, στο κοινό το οποίο γίνεται η προβολή αυτή, στην συμμετοχική διαδικασία του κοινού, στον εποικοδομητικό διάλογο μεταξύ ευρέως κοινού και ειδικών για την καλλιέργεια της κοινωνίας γενικότερα. Είναι το μουσείο αυτό το οποίο είναι ανοιχτό σε κάθε πρόκληση και απαίτηση της εκάστοτε εποχής και ταυτόχρονα μπορεί να δεχτεί την βοήθεια του κοινού του για να καταφέρει να εξελιχθεί, να επιβιώσει και να πετύχει τον στόχο του. Ο στόχος αυτός είναι η προβολή της αλήθειας μιας ιστορίας, της δικαιοσύνης και της ισότητας και, πιο σημαντικό από όλα, της δημιουργίας ενός σωστού παρόντος για την δημιουργία ενός καλύτερου μέλλοντος.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνικό Ινστιτούτο Αρχιτεκτονικής. "Ο Σκοπός του Ελληνικού Ινστιτούτου Αρχιτεκτονικής". Πρόσβαση 28 Αυγούστου 2020. <https://www.heliarch.gr/page/5076>

Ζευκιλή, Δέσποινα. "Πως μπορούν να βγουν τα μουσεία από την κρίση και να γίνουν living room της κοινωνίας;". Συνέντευξη. Αθηνόραμα, 19 Νοεμβρίου 2019. <https://www.athinorama.gr/cityvibe/article/pos-mporoun-na-bgoun-ta-mou-seia-apo-tin-krisi-kai-na-ginoun-to-living-room-tis-koινωνias-2538648.html>

Κατερίνα Πολυχρονιάδη. Μνήμη και Εμπειρία του Χώρου. Επιμ. Σταύρος Σταυρίδης. Αθήνα: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, 2006.

ΚΕΠΠΕΔΗΧ-ΚΑΜ. "Το Κέντρο Αρχιτεκτονικής της Μεσαογείου". Πρόσβαση 28 Αυγούστου 2020. <https://www.chania-culture.gr/content/architektoniki>

Κονταράτος, Σάββας. Αρχιτεκτονική και Παράδοση. Ιδεολογίες, πρακτικές και προβλήματα στη χρήση του αρχιτεκτονικού παρελθόντος. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 1986

Λάββας, Π. Γεώργιος. Ζητήματα Πολιτιστικής Διαχείρισης. Επιμ. Ρίβα Λάββα και Μάνος Μικελάκης. Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος ΜΕΛΙΣΣΑ, 2010.

Ροϊνιώτη, Ελίνα. " Ο χώρος στα μαζικά πολυχρηστικά διαδικτυακά παιχνίδια ρόλων (MMORPG): παιχνίδι, κοινωνικότητα, διαμεσολάβηση". Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, 2018. <https://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/42998#page/1/mode/2up>

Σαριλάκη, Βασιλικά. "Σάλος στην Ευρώπη με την αλλαγή του ρόλου των Μουσείων". FRAGILE, 10 Σεπτεμβρίου 2019. <https://eretikos.gr/fragilemag/museums-europe/>

Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών – Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο. "«Flâneur/Flâneuse» Προσεγγίζοντας τις έννοιες μέσα από τις τέχνες και τον οπτικό πολιτισμό του 19ου αι. στο Παρίσι", Πρόσβαση 13 Ιουλίου 2020. http://www.arch.ntua.gr/sites/default/files/project/6856_/flaneur_flaneuse_sourila.pdf

Τα νέα της τέχνης TEAM. "Τί είναι ένα μουσείο σήμερα;". Τα Νέα της Τέχνης τ.247 (2019). <https://taneatistechneis.com/epikairotita/ti-einai-ena-moyseio-sime-ra/>

Ecomuseum. "Το Οικομουσείο. Ένα μουσείο χωρίς τοίχους...". Πρόσβαση 12 Σεπτεμβρίου 2020. <https://www.ecomuseum.eu/gr/pindos-ecomuseum>

LIFOTEAM. "Ο Flâneur είναι ο νέος Hipster", LiFO, 24 Μαρτίου 2011. <https://www.lifo.gr/team/hipsteria/24074>

Norberg - Schulz, Christian. Genius Loci. Το πνεύμα του τόπου. Για μία φαινομενολογία της αρχιτεκτονικής. Επιμ. Αναστασία Πεχλιβανίδου - Λιακάτα. Μετ. Μίλτος Φραγκόπουλος. Αθήνα: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π., 2009.

Open House Athens. Πρόσβαση 19 Ιουλίου 2020. <https://www.openhouseathens.gr/>

Open House Athens 2020 Review, από το αρχείο του Open House Athens το οποίο διαμοιράζεται στους εθελοντές της δράσης και δεν είναι διαθέσιμο, σε δημοσιογράφους, δελτία τύπου, χορηγούς κτλ.

Open House Thessaloniki. Πρόσβαση 19 Ιουλίου 2020. <http://www.openhousethessaloniki.gr/>

Open House Thessaloniki 2019 Review, από το αρχείο του Open House Thessaloniki το οποίο διαμοιράζεται στους εθελοντές της δράσης, σε δημοσιογράφους, δελτία τύπου, χορηγούς κτλ.

PROSELEUSIS. "Ένα οικομουσείο για την Ελευσίνα". Πρόσβαση 12 Σεπτεμβρίου 2020. <https://proseleusis.com/ena-oikomoysio-gia-tin-eleusina/>

Rossi, Aldo. Η αρχιτεκτονική της πόλης. Επιμ. Λόης Παπαδόπουλος. Μετ. Βασιλική Πετρίδου. Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 1991.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

Andrii, Chervinskyi. "Types of Open-air Museums (Skansen) in Ukrainian Carpathians". *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. Vol.1, No. 2,3 (2014): 33–37. doi: [10.15330/jpnu.1.2,3.33-37](https://doi.org/10.15330/jpnu.1.2,3.33-37)

Archaeology Newsroom. "Το Οικομουσείο: η συμβολή του στην πολιτιστική, κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη. Οικομουσείο στην Ελλάδα", *Αρχαιολογία & Τέχνες*, 25 Ιουνίου 2011. <https://www.archaiologia.gr/blog/issue/%CF%84%CE%BF-%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CE%BF-%CE%B7-%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%BF%CE%B-%CE%AE-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84/>

Daniel, Alan DeGross. "Artur Hazelius and the ethnographic display of the Scandinavian peasantry: a study in context and appropriation. *European Review of History: Revue europeenne d'histoire*. 19:2. (2012): 229–248. doi: 10.1080/13507486.2012.662947

Design Q+A. "Q + A with Ray Oldenburg", Steelcase, <https://www.steelcase.com/research/articles/topics/design-q-a/q-ray-oldenburg/>

Het Nieuwe Instituut. "About us". Πρόσβαση 28 Αυγούστου 2020. <https://main.hetnieuweinstituut.nl/en/about-us>

ICOM. "Museum Definition". Πρόσβαση 8 Σεπτεμβρίου 2020. <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/>

John, Williams-Davies. "Now Our History is Your History: The Challenge of Relevance for Open-air Museums. *Folk Life*, 47:1. (2009): 115–123. doi: [10.1179/175967009X422864](https://doi.org/10.1179/175967009X422864)

Johnny Dzubak. "What Is a Third Place and Why Do You Need One?", *The Art of Charm*, 8 Απριλίου 2015. <https://theartofcharm.com/art-of-personal-development/what-is-a-third-place-and-why-do-you-need-one/>

Krstović, Nikola. "Postmodern Choreographing of the Past – Open-air Museums

"Dancing" with Communities". στο: *Discussing Heritage and Museums: Crossing Paths of France and Serbia*, επιμ. Dominique Poulot και Isidora Stanković. (Paris: Website of HiCSA, 2017) σ. 171-193. https://hicsa.univ-paris1.fr/documents/pdf/PublicationsLigne/universite%20ete_Belgrade_Poulot/11_Krstovic.pdf

Olcayto, Rory. "Open House London is more than just another open day". *Architects' Journal*. 18 Σεπτεμβρίου 2015. <https://www.architectsjournal.co.uk/opinion/open-house-london-is-more-than-just-another-open-day/8689001.article>

Open House Worldwide Blog. "Open House Worldwide Review 2018". Πρόσβαση 19 Ιουλίου 2020. https://openhouseworldwide.files.wordpress.com/2019/02/ohww-annual-report-2018_.pdf

Open House Worldwide Blog. Πρόσβαση 19 Ιουλίου 2020. <https://open-house-worldwide.com/>

Open House Worldwide. Πρόσβαση 19 Ιουλίου 2020. <https://www.openhouse-worldwide.org/>

Stuart M. Butler & Carmen Diaz. "Third places as community builders", *BROOKINGS*, 14 Σεπτεμβρίου 2016. <https://www.brookings.edu/blog/up-front/2016/09/14/third-places-as-community-builders/>

UNESCO. "Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage". Πρόσβαση 8 Ιουλίου 2020. <https://whc.unesco.org/en/conventiontext/>

UNESCO. "What is meant by "cultural heritage"?". Πρόσβαση 8 Ιουλίου 2020. <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/illicit-trafficking-of-cultural-property/unesco-database-of-national-cultural-heritage-laws/frequently-asked-questions/definition-of-the-cultural-heritage/>

Vette, Irene. "Inside Architecture: Open House Worldwide". *American Express Essentials*. Άγνωστο. <https://www.amexessentials.com/open-house-worldwide-events/>

Wainrigh, Oliver. "Architecture for the people: the rise of the Open House Worldwide". *The Guardian*. 15 Σεπτεμβρίου 2014. <https://www.theguardian.com/artanddesign/2014/sep/15/architecture-open-house-worldwide-london-brisbane>

Zuraini, Md Ali & Rodiah, Zawawi. "Contributions Of Open Air Museums In Preserving Heritage Buildings: Study Of Open-Air Museums In South East England". (2010). https://www.researchgate.net/publication/266010826_Contributions_Of_Open_Air_Museums_In_Preserving_Heritage_Buildings_Study_Of_Open-Air_Museums_In_South_East_England

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

φωτογραφία εξωφύλλου: Κατερίνα Δουδούμη. Αναμονή Επισκεπτών Τεκτονικό Μέγαρο, Open House Thessaloniki 2019. Θεσσαλονίκη 2019

εικ.1: Copyright: Wikipedia Commons. Το «*Musei Wormiani Historia*» όπου απεικονίζεται η συλλογή του Ole Worm. <https://www.archaeology.wiki/blog/2015/02/02/museums-museology-modern-society-new-challenges-new-relationships-part-3/>

εικ.2: Victoria Thornton, Ιδρύτρια του Open City, Open House London & Open House Worldwilde. <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.architectsjournal.co.uk%2Farchive%2Fexclusive-victoria-thornton-on-open-house-london&psig=AOvVaw1NoCK0ZZ5liq-Yc4CNvL-3B&ust=1602961484177000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxaFwoTCIj-ColPnuewCFQAAAAAdAAAAABAD>

εικ.3: Κωνσταντίνος Αλειφέρης. Αναμονή Επισκεπτών Βίλα Χαβίζ Μπέη, Open House Thessaloniki 2019. Θεσσαλονίκη 2019. <https://www.facebook.com/OpenHouseThessaloniki/photos/a.3282891035119235/3683896328352035/?type=3&theater>

εικ.4: Κωνσταντίνος Αλειφέρης. Ξενάγηση στους Κήπους της Βίλας Αλλατίνι, Open House Thessaloniki 2019. Θεσσαλονίκη 2019. <https://www.facebook.com/OpenHouseThessaloniki/photos/a.3282891035119235/3291596927581979/?type=3&theater>

εικ.5: Δημήτρης Τσίπας. Αναμονή Επισκεπτών Βίλα Μεχμέτ Καπαντζή, Open House Thessaloniki 2019. Θεσσαλονίκη 2019. <https://www.facebook.com/OpenHouseThessaloniki/photos/a.3282891035119235/3683917265016608/?type=3&theater>

εικ.6: Ολυμπία Πατσιά. Εθελοντές της δράσης, Open House Thessaloniki 2019. Θεσσαλονίκη 2019. <https://www.facebook.com/OpenHouseThessaloniki/photos/a.332288676846167/3343699325705072/?type=3&theater>

εικ.7: Δημήτρης Τσίπας. Ξενάγηση στη Βίλα Καπαντζή, Open House Thessaloniki 2019. Θεσσαλονίκη 2019. <https://www.facebook.com/OpenHouseThessaloniki/>

[photos/a.3230656133676059/3230780650330274/?type=3&theater](https://www.facebook.com/OpenHouseThessaloniki/photos/a.3230656133676059/3230780650330274/?type=3&theater)

εικ.8: Αρχείο Open House Greece. *Τη Συνάντηση Εθελοντών, Open House Thessaloniki* 2019. <https://www.facebook.com/OpenHouseThessaloniki/photos/a.332288676846167/3108710152537325/?type=3&theater>

εικ.9: Κωνσταντίνος Μπαλλής. *Κολάζ με όλα τα λογότυπα των 47 δράσεων του Open House Worldwide μέχρι σήμερα.*

εικ.10: Κωνσταντίνος Μπαλλής. *Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης, Διαγωνισμός Open Photo Thessaloniki* 2019. Θεσσαλονίκη 2019.

εικ.11: Αρχείο Open House Greece. *Αφίσες Open House Thessaloniki & Open House Athens*

εικ.12: Charles Eisen. *Αρχέγονη Καλύβα, Marc-Antoine Laugier, Essai sur l'Architecture, 2nd ed.* Παρίσι 1755. <http://primitivehuts.blogspot.com/2015/06/the-primitive-hut.html>

εικ.13: Γιώργος Καραχάλης. *Ιερός Βράχος Ακρόπολης, Νέος Φωτισμός.* Αθήνα 2020. <https://gr.euronews.com/2020/09/30/apodidetai-aporpe-o-neos-fotismos-tis-akropolis>

εικ.14: Jo Coenen | Geert Coenen | M. van der Hulst. *Het Nieuwe Instituut.* Ρότερνταμ, Ολλανδία. <https://hetnieuweminstituut.nl/>

εικ.15: Paul Gavarni. *Le Flâneur.* 1842. <https://en.wikipedia.org/wiki/Fl%C3%A2neur>

εικ.16: Christo and Jeanne-Claude. *Wrapped Reichstag.* photo: WOLFGANG VOLZ/LAIF. Berlin 1995. <https://www.tagesspiegel.de/kultur/20-jahre-reichstagsverhuellung-von-christo-und-es-war-sommer/11958304.html>

εικ.17: Pablo Picasso. *Γυναίκα. Βαλλωρίς 1949 | Μαρμάρινο Άγαλμα της Αφροδίτης. Αρχαία Αγορά Αθήνα μέσα 3ου αι. π.Χ.* Picasso and Antiquity. Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης 2019. <https://cycladic.gr/page/pikaso-kai-archaiotita>

εικ.18: Αφροδίτη της Μήλου. Μάρμαρο. Μήλος 150-50 π.Χ. Μουσείο του Λούβρου, Παρίσι, Γαλλία. <https://www.mixanitouxronou.gr/afroditi-tis-milou->

[pos-tin-arpaxan-i-galli-prin-apo-tin-epanastasi-tou-21-gia-liga-fragka/](#)

εικ.19: Αφίσα από το συνέδριο "Το Μουσείο Μου. Το Μουσείο ως Σημείο Συνάντησης" που πραγματοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2019 στο Μουσείο Μπενάκη. <http://www.tch.gr/default.aspx?lang=el-GR&page=3&tcheid=2437>

εικ.20: Nordiska Museet. Στοκχόλμη, Σουηδία. <https://digitaltmuseum.se/owners/S-NM>

εικ.21: Υπαίθριο Μουσείο Skansen. Στοκχόλμη, Σουηδία. <https://blog.radisson-blu.com/savor-the-best-of-stockholm-at-skansen/>

εικ.22: Photo: JSL /CUCM-Franck Chessa. Οικομουσείο Creusot Montceau. Le Creusot, Γαλλία. <https://www.lejisl.com/edition-montceau-les-mines/2020/04/05/creusot-montceau-l-ecomusee-s-invite-chez-vous>

εικ.23: Photo: Haakon Harriss. Συλλογή του Βασιλιά Όσκαρ II. Norsk Folkemuseum. Όσλο, Νορβηγία. <https://norskfolkemuseum.no/en/king-oscar-iis-collection>

εικ.24: Υπαίθριο Μουσείο ÁRBAER. Ρέικιαβικ, Ισλανδία. https://icelandictimes.com/search_page/arbaer-open-air-museum-4/

